

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความเชื่ออำนาจภายในตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษานี้เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างความเชื่ออำนาจภายในตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตน

ตอนที่ 2 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ตอนที่ 3 โมเดลสถิติ

ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตน

วัยรุ่น

มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นไว้ดังต่อไปนี้ สุชา จันทร์ธม (2536, หน้า 136) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่ย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ โดยถือเอาความพร้อมทางร่างกายเป็นเครื่องตัดสิน วัยนี้เป็นวัยที่ร่างกายมีการเจริญเติบโตของระบบสืบพันธุ์อย่างเต็มที่และพร้อมที่จะทำงานคือ ในเพศหญิงเริ่มตั้งแต่การมีประจำเดือนครั้งแรก และเพศชาย เริ่มตั้งแต่มีการเริ่มผลิตเซลล์สืบพันธุ์

ลอเรนซ์ (Laurence, 1993, p. 4) กล่าวว่า วัยรุ่นคือ วัยแห่งการเจริญเติบโต เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กที่ยังโตไม่เต็มที่ไปสู่ผู้ใหญ่ เป็นระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต และเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม

สรุปได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็กสู่การเป็นผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม

ลักษณะของวัยรุ่น

สังคมแต่ละแห่งกำหนดระยะวัยรุ่นไม่เท่ากัน สำหรับสังคมไทยระยะวัยรุ่น จะเริ่มตั้งแต่เด็กเริ่มการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย คือ ฮอร์โมนในร่างกายเริ่มมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเพศตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายด้านอื่น ๆ อยู่ในช่วงอายุประมาณ 13 ปี ส่วนระยะที่

สิ้นสุดในวัยรุ่น คือ ระยะที่เด็กจบการศึกษา เริ่มมีงานทำเป็นอิสระทางเศรษฐกิจจากบิดามารดา ซึ่งในระยะนี้อยู่ในช่วงอายุประมาณ 21 ปี ดังนั้นจึงมีการแบ่งอายุวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. วัยรุ่นตอนต้น ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น วัยรุ่นระยะนี้จะเป็นช่วงของการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพร่างกายที่เปลี่ยนไป พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นระยะนี้พุ่งเข้าหาตัวเอง มีความสนใจในรูปร่างของตน

2. วัยรุ่นตอนกลาง ช่วงอายุประมาณ 15 - 18 ปี วัยรุ่นระยะนี้เป็นวัยที่ผ่านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้แล้ว เด็กระยะนี้พุ่งความสนใจเพื่อหาเอกลักษณ์แห่งตน พฤติกรรมของวัยรุ่นระยะนี้ชอบอิสระ ชอบทดลอง และต้องการเป็นตัวของตัวเอง โดยมีทัศนคติ และค่านิยมของตนเองตลอดจนมีการวางแผนในอนาคต

3. วัยรุ่นตอนปลาย อยู่ในช่วงอายุ 18 - 21 ปี เป็นระยะที่วัยรุ่นเริ่มจัดรูปแบบของตนเอง รู้จักตนเอง สามารถเชื่อมโยงบทบาทหน้าที่ของตนเองให้เข้ากับสังคมใหม่ที่ตนอยู่ รู้คุณค่าของชีวิตและสร้างจุดมุ่งหมายของชีวิต

พัฒนาการของวัยรุ่น

1. สามารถที่จะเข้ากับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันได้ และมีเพื่อนที่ตนคิดว่าเป็นเพื่อนสนิททั้งที่เป็นเพศเดียวกัน หรือต่างเพศ

2. รับและเรียนรู้บทบาทของผู้ใหญ่ทั้งชายและหญิงทั้งนี้หมายความว่า วัยรุ่นชายเรียนรู้บทบาทของผู้ใหญ่ที่เป็นชาย และวัยรุ่นหญิงก็จะเรียนรู้บทบาทของผู้ใหญ่ที่เป็นผู้หญิง

3. ยอมรับว่าตนโตแล้ว ไม่พึ่งผู้ปกครองเหมือนกับเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก รู้จักช่วยตนเอง และตัดสินใจจะทำอะไรด้วยตนเอง โดยพยายามให้ขัดแย้งกับผู้ใหญ่น้อยที่สุด

4. ยอมรับเหตุผลถึงความขัดแย้งระหว่างมาตรฐานของพ่อแม่และของเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน

5. เลือกออาชีพ หรือการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับสติปัญญาและความสามารถของตน

6. เริ่มเตรียมตัวเป็นพลเมืองที่ดี โดยการหาความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองดี

7. ตัดสินใจเลือกคุณค่า หรือสิ่งที่ตนควรยึดถือ

8. รู้จักการใช้จ่าย

9. มีการเตรียมตัวเพื่อชีวิตแต่งงาน

10. มีความต้องการที่จะรับรู้ความรับผิดชอบในสังคม

ความแตกต่างระหว่างวัยรุ่นตอนต้นกับวัยรุ่นตอนปลาย

โดยทั่วไปนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นวัยรุ่นตอนต้น และนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นวัยรุ่นตอนปลายซึ่ง มีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ กัน ดังนี้

อุปนิสัยและการปรับตัว

วัยรุ่นตอนปลายมีลักษณะที่มั่นคงมากขึ้น เปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีความรู้ที่เกี่ยวกับผู้ใหญ่มากขึ้น สุขุมเยือกเย็นมากขึ้น เคารพความเจริญมากขึ้นรู้จักการปรับตัวมากขึ้น

การเผชิญปัญหา

วัยรุ่นตอนต้นมักต้องเผชิญคล้ายคลึงกันกับปัญหาวัยรุ่นตอนปลาย เช่น ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะที่ดึงดูดความสนใจ การปรับตัวในสังคมและครอบครัว ความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน วัยรุ่นตอนต้นชายมักมีปัญหาเรื่องการใช้เงิน ส่วนวัยรุ่นตอนต้นนักเรียนหญิงมีปัญหาด้านความสวยงาม ส่วนวัยรุ่นตอนปลายจะมีลักษณะที่รู้ดีกว่าคนรอบข้างไม่เข้าใจ

ความเกี่ยวพันกับผู้ใหญ่

วัยรุ่นตอนต้นมีความเกี่ยวพันกับผู้ใหญ่มากกว่าวัยรุ่นตอนปลายหลายด้านดังต่อไปนี้

ด้านอารมณ์

โดยปกติวัยรุ่นตอนต้นมักมีอารมณ์ฉุนเฉียว ซึ่งค่อย ๆ บรรเทาลงในระยะวัยรุ่นตอนปลาย เพราะผู้ใหญ่ให้อิสระภาพมากขึ้น อารมณ์ของวัยรุ่นตอนปลายจึงค่อย ๆ เยือกเย็นลง

การเห็นข้อเท็จจริง

ในวัยรุ่นตอนต้นมีความใฝ่ฝันเกี่ยวกับตัวของเขาเอง ครอบครัว และเพื่อน ๆ เมื่อใดก็ตามที่เขาไม่ประสบความสำเร็จก็จะทำให้วัยรุ่นเกิดความโมโหหรือน้อยอกน้อยใจ ผิดหวัง มีความรู้ดีกว่าคนอื่นไม่เหลียวแลและซ้ำเติม ส่วนวัยรุ่นตอนปลาย มีโอกาสติดต่อกับสังคมมากขึ้นมีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลมากขึ้น

จากการศึกษาถึงลักษณะของวัยรุ่น จะเห็นว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่น่าสนใจ เป็นวัยที่จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่าง ๆ จะเห็นว่าพัฒนาการการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีลักษณะที่ต่างกัน ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความเชื่ออำนาจภายในตน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นวัยรุ่นตอนต้น เป็นวัยที่น่าสนใจและต้องการปรับตัวและสับสนมากกว่าวัยรุ่นในช่วงอายุอื่น

ทฤษฎีบุคลิกภาพ

ความเชื่ออำนาจภายในตนของบุคคลถือว่าเป็นบุคลิกภาพหนึ่งที่บุคคลแสดงออกมทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งบุคลิกภาพ เป็นทฤษฎีที่มีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญได้ทำการศึกษาและให้คำนิยามไว้มากมาย ดังต่อไปนี้

พงษ์สุดา รัตนมาสมงคล (2533, หน้า 44) ให้ความหมายของบุคลิกภาพไว้ว่า บุคลิกภาพเป็นสภาวะทุกอย่างที่ประกอบขึ้นภายในตัวบุคคล รวมทั้งวิธีการที่บุคคลจะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และการปรับตัวของบุคคลเมื่อเผชิญกับสภาพปัญหาและความคับข้องใจที่เกิดขึ้น

แคทเทล (Cattell, 1965, p. 25) ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่าเป็นเรื่องพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคล ทั้งพฤติกรรมที่ซ่อนเร้นและพฤติกรรมที่เปิดเผย

ฮอลล์ และลินเซย์ (Hall & Lindzey, 1981, pp. 369 - 411) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่า คือสิ่งที่ช่วยให้เราทำนายได้ว่า บุคคลจะทำอะไรในสภาพการณ์ที่กำหนดให้ บุคลิกภาพเป็นเรื่องของพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคลทั้งพฤติกรรมที่เปิดเผยและซ่อนเร้นอยู่ภายใน ดังนั้นการศึกษาบุคลิกภาพจะต้องศึกษาพฤติกรรมทั้งหมด มิใช่จะศึกษาเพียงบางอย่าง

จากคำจำกัดความข้างต้น พอสรุปได้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะทั้งหมดของตัวบุคคลแต่ละคนที่แสดงออกทั้งที่สังเกตได้และสังเกตไม่ได้ เพื่อปรับตัวของบุคคลต่อสิ่งแวดล้อม ลักษณะนี้เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลนั้น ๆ บุคลิกภาพจะเป็นผลมาจากทั้งพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมอันจะเป็นตัวกำหนดแนวทางพฤติกรรมของบุคคล

โครงสร้างของบุคลิกภาพ

นิภา นิธยาชน (2530, หน้า 33) กล่าวสรุปโครงสร้างพื้นฐานของบุคลิกภาพมี 3 หลักการ ดังนี้

1. หลักการเกี่ยวกับพลังที่ทำหน้าที่แรงจูงใจ (motivation) คือ พลังที่มีมากหรือน้อยต่างกันออกไป และเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมของมนุษย์นั่นเองทุกทฤษฎีบุคลิกภาพมักกล่าวถึงเรื่องตัวการที่ก่อให้เกิดการจูงใจเพียงแต่เรียกชื่อต่าง ๆ กันไป เช่น แรงจูงใจหรือเหตุจูงใจ แรงขับ ความต้องการจำเป็น พลังกระทบหรือแรงกด หรือพลังจิตส่วนหนึ่งที่เรียกว่า อิด (Id) เป็นต้น

2. หลักการเกี่ยวกับพลังที่ทำหน้าที่ควบคุมแรงจูงใจ (regulation of control) คือ ส่วนประกอบที่มีพลังในการทำหน้าที่ควบคุมการแสดงออกของพฤติกรรม อันเป็นกลไกควบคุมวิถีทางที่จะไปสู่เป้าหมายของพฤติกรรมตามเวลาที่เหมาะสมด้วย และเป้าหมายหนึ่งอาจจะบรรลุให้ได้หลายทาง

3. หลักการเกี่ยวกับการผสมผสานหน้าที่พลั้งเข้าเป็นระบบเดียวกัน (organization) คือ การผสมผสานหน้าที่ของตัวประกอบทั้งหลายเข้าเป็นระบบรวมอันหนึ่งอันเดียวกัน

ลักษณะ โครงสร้างของบุคลิกภาพที่กล่าวมานี้เป็นลักษณะ โครงสร้างโดยทั่วไป นักจิตวิทยาบางท่านก็จำแนกลักษณะ โครงสร้างของบุคลิกภาพแตกต่างกันออกไปตามแนวทางของคน

กฎการสร้างบุคลิกภาพ

1. กฎของรูปแบบความตึงเครียดที่มีแต่จุดมุ่งหมายมาแต่กำเนิด หมายความว่า ความเข้มของการกระทำนั้นขึ้นอยู่กับความตึงเครียดที่มีต่อจุดมุ่งหมายมาแต่กำเนิด และขึ้นอยู่กับความเข้มของสถานการณ์ที่เร้า ความเครียดที่มีจุดมุ่งหมายที่หายไปเมื่อถึงจุดมุ่งหมายอันนั้น

2. กฎของการได้รับความพอใจในการแข่งขัน เมื่อเราเปลี่ยนอุปนิสัยพฤติกรรมอันถูกต่อต้าน คือ อาจเกิดขึ้นช้า ๆ หรือไม่เกิดขึ้นเลยแล้วแต่ความพร้อม

3. กฎของความกระจัดกระจายอันเนื่องมาจากความตื่นเต้นหรือการขาดความเร้าที่ต่อเนื่องกันของหน่วยพลังและจุดมุ่งหมายที่ทำให้คนเรามีพฤติกรรมกระจัดกระจาย และเพิ่มความตื่นเต้นแบบหันเข้าหาตัวเอง

การวัดบุคลิกภาพ

การวัดบุคลิกภาพมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อให้ได้ทราบคุณลักษณะเฉพาะของตัวผู้เรียนและการปรับตัวเฉพาะทางสังคม ซึ่ง ทวี ท่อแก้ว (2538, หน้า 11) กล่าวว่าวิธีการวัดบุคลิกภาพนั้นมี 5 วิธี ดังนี้

1. วิธีการสังเกตพฤติกรรมทั่วไป
2. วิธีการรายงานตนเอง มี 2 แบบ คือ การวิเคราะห์ด้วยตนเอง และการสัมภาษณ์
3. วิธีการศึกษาความเห็นจากผู้อื่น เป็นการสร้างแบบสอบถามเพื่อทำการถามผู้อื่น
4. วิธีการใช้แบบทดสอบ เป็นที่นิยมกันมาก
5. วิธีให้สร้างจินตนาการ เป็นวิธีที่ผู้วัดจัดสิ่งเร้าขึ้นมาให้บุคคลตอบสนอง

ในการเลือกวิธีการวัดบุคลิกภาพนั้น เลือกจากความเหมาะสมกับผู้วิจัย ผู้ตอบ และสถานการณ์ในการศึกษาวิจัย

ทฤษฎีความเชื่ออำนาจภายในตน

ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความเข้าใจที่ฝังแน่นที่สุดที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจมีเหตุผลและไม่มีเหตุผลก็ได้ ความเชื่อมีอิทธิพลโดยตรงต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลเมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างใด ความเชื่อนั้นจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมให้บุคคลประพฤติตามสิ่งที่ตนเชื่อทั้งนั้นทั้ง ๆ ที่ความเชื่อนั้นอาจไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานความเป็นจริงก็ได้ ความเชื่อยังมี

อิทธิพลต่อการควบคุมตนเองของบุคคล เมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งด้านดีและด้านร้ายก็ได้

การที่บุคคลหลาย ๆ คน ประสบเหตุการณ์ในชีวิตเหมือน ๆ กัน เช่น การเจ็บป่วย การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก หรือการเกิดความขัดแย้งระหว่างเพื่อนซึ่งแต่ละบุคคลมีพฤติกรรมที่เผชิญต่อเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากความคิด ประสบการณ์ และความเชื่อของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอำนาจในการควบคุมตนเองของแต่ละบุคคลให้ประพฤติปฏิบัติในลักษณะต่าง ๆ กันออกไป ความเชื่อที่มีอิทธิพลนี้เรียกว่า ความเชื่ออำนาจในการควบคุมตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่แสดงออกของบุคคล โดยทั่วไป

ความเชื่ออำนาจภายใน เป็นลักษณะความเชื่อที่สำคัญและเป็นสิ่งที่พึงมีในบุคคล ทั้งนี้การที่บุคคลมีความเชื่ออำนาจภายในคนนั้นจะต้องได้รับการพัฒนามาตั้งแต่ยังเด็กและบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในคนนั้นเป็นบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้อย่างปกติสุข ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการได้ทำการศึกษาและให้นิยามไว้หลายท่านดังนี้

รอตเตอร์ (Rotter, 1982, pp. 171 -172) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง เป็นความเชื่อหรือการรับรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นผลมาจากการกระทำของตนเองซึ่งผลจะเป็นอย่างไรตนเองสามารถควบคุมได้ บุคคลประเภทนี้จะมีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง มีความกระตือรือร้นต่อความเป็นไปของสิ่งแวดล้อม มีแรงจูงใจ พยายามปรับปรุงสภาพแวดล้อมไปตามลำดับขั้นตอน เห็นคุณค่าและทักษะความพยายามของตนเอง สามารถปรับตัวและควบคุมสถานการณ์ และจัดการกับภาวะคุกคามในชีวิตด้วยตนเอง บุคคลเหล่านี้ยากที่จะถูกชักจูงให้เชื่อโดยไร้เหตุผลได้

สตรีกแลนด์ (Strickland, 1977, p. 221) ได้ให้ความหมายของคนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเอง หมายถึง คนที่มีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองได้รับเกิดจากการกระทำของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในด้านดีหรือในด้านร้ายก็ตาม และได้อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเพิ่มเติม ดังนี้

1. เป็นคนที่มีบุคลิกภาพที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. เป็นผู้ที่มีการตัดสินใจที่ดี
3. มีความเชื่อมั่นในเหตุผล และการตัดสินใจของตนเอง มีความมั่นคงและเด็ดเดี่ยว
4. ทำงานโดยใช้กระบวนการในการแก้ปัญหา
5. ทำงานเป็นระบบและเป็นระเบียบ
6. มีความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

7. มีความตั้งใจในการศึกษาหาความรู้เพื่อปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ
8. เห็นคุณค่าและความพยายามของตนเองและมีสัมพันธไมตรีกับเพื่อน

สตรีกแลนด์ (Strickland, 1977, pp. 230 – 245) ได้สรุปพฤติกรรมที่เด่น ๆ ของบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในคน ดังนี้

1. การต่อต้าน และการคัดค้านตามต่ออิทธิพลต่อสังคม บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในคน จะมีการตัดสินใจที่มั่นคงเด็ดเดี่ยว ถึงแม้ว่าจะอยู่ภายใต้ความกดดันของสังคม และมีความต้องการในการรักษาอำนาจของตนเองเอาไว้ ปฏิเสธอิทธิพลต่าง ๆ ที่มาจากที่อื่น
2. การค้นหาข้อมูลและการทำงาน บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในคน จะมีการทำงานที่ไม่คำนึงถึงอิทธิพลของสังคม มีการทำงานเป็นระเบียบ ใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการทำงานก่อน การตัดสินใจแต่ละครั้งต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ จะมีการแสดงความชื่นชมต่อความสำเร็จในงานที่ยาก และไม่พอใจถ้าประสบความสำเร็จในสิ่งที่ง่าย มีความตั้งใจในการศึกษาหาความรู้ สามารถค้นหาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจที่ดี จะเรียนรู้ข้อมูลที่ได้จากการทำงานมากกว่าที่จะเรียนรู้จากบุคคลอื่น จะเป็นคนที่มีความสนใจในงานมากกว่าสิ่งแวดล้อม
3. พฤติกรรมความสำเร็จ และความสามารถ บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในคน เป็นคนที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมความสำเร็จ นอกจากเป็นคนที่มีความสนใจต่อการเรียนรู้แล้ว ยังได้คะแนนดีจากการเรียนด้วย ซึ่งเป็นรางวัลอย่างหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้บุคคลประเภทนี้มีความสำเร็จในการศึกษา เพราะมีความเชื่อว่าความสามารถของตนเองมากกว่าบุคคลอื่น
4. พฤติกรรมระหว่างบุคคล บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในคน มักเป็นบุคคลที่มีสังคมดี ในหมู่เพื่อนและเข้ากันได้ดีกับบุคคลที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน โดยไม่มีความลำบากใจ และมักเป็นบุคคลที่มีอารมณ์ดี ไม่โกรธ มีสัมพันธภาพดี

โซโลมอน และโอเบอร์แลนด์ (Solomon & Oberlander, 1974, p. 1119) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในคนโดยอาศัยแนวคิดหลักความจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับทฤษฎีแรงจูงใจทั่วไป ซึ่งระบุว่าแรงจูงใจอันดับแรกของมนุษย์เรา คือ ความพยายามที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมจึงเป็นจิตลักษณะที่สำคัญโดยทั่วไปของคนเรา “การควบคุม” มี 2 ลักษณะ อย่างแรกคือ การควบคุมพฤติกรรมของตนเองการที่คนเลือกการกระทำพฤติกรรมตามที่ตนคิดหรือต้องการ เรียกว่า ความเป็นตัวของตัวเอง แต่การกระทำพฤติกรรมตามที่คนอื่นชักจูงหรือบังคับเรียกว่า การคัดลอกตาม ส่วนลักษณะที่ 2 คือ การควบคุมผลที่ได้หรือผลการกระทำ โดยพิจารณาว่า ผลดังกล่าวเกิดจากทักษะ ความสามารถ และความพยายามของตนเอง

มูห์เลนแคมป์ และเนลสัน (Muthlenkamp & Nelson, 1981, p. 21) กล่าวว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในคนไม่เพียงแต่จะมีความเชื่อในตนเองเท่านั้น แต่ยังหลีกเลี่ยงหรือต่อต้านความเชื่ออำนาจภายนอกคน ส่วนผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกคน จะพยายามแสวงหาสิ่งที่คิดว่ามีอิทธิพลต่อตนเอง

ลีฟคอร์ท (Lefcourt, 1990, pp. 413 – 414) ได้ให้ความหมายว่าคนที่มีอำนาจภายในตนเอง หมายถึง เป็นความเชื่อในเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวหรือการกระทำกับผลของการกระทำที่เกิดขึ้น ซึ่งอธิบายบุคคลตามความเชื่อที่ยึดถือเป็นแบบ “ภายใน” (internal) โดยดูจากเหตุผลและการควบคุมการกระทำของบุคคล และจะเป็นบุคคลที่คิดว่าผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของตน ดังนั้น บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้จะพยายามให้ได้มาซึ่งผลของการกระทำนั้น

มนตรี อนันตรักษ์ (2527, หน้า 5) ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในคน คือ ความรู้สึกหรือความคิดว่าสำเร็จ ความล้มเหลวหรือความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น คนเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นเองโดยอาศัยความสามารถของตนเองการแสดงผลจะอยู่ในรูปของ

1. การมีความกระตือรือร้น
2. มีความตั้งใจจริง
3. ตัดสินใจในการกระทำต่าง ๆ ด้วยตนเอง
4. การยอมรับในการกระทำของตนเอง
5. มีเหตุผลในตนเอง ไม่เชื่อโชคลาง พรหมลิขิต หรือความบังเอิญ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, งามดา วทินทานนท์ และคณะ (2536, หน้า 38) กล่าวว่าความเชื่ออำนาจภายในตนเอง หมายถึง ปริมาณความตระหนักว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดกับตนไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการกระทำของตนเองแทบทั้งสิ้น ตรงข้ามกับบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนเองเป็นคนคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองขึ้นอยู่กับความบังเอิญ โชคเคราะห์ หรือเกิดจากการกระทำของผู้อื่นมากกว่าจะเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง

วันชัย ดนัยตโมนุท (2536, หน้า 16) กล่าวว่า ความเชื่อหรือการรับรู้ของบุคคลที่ว่าผลใด ๆ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งใด ถ้าบุคคลมีความเชื่อหรือรับรู้ว่ามีผลหรือเหตุการณ์นั้นเป็นผลมาจากการกระทำของตน และตนสามารถควบคุมผลที่เกิดขึ้นได้มากก็จะเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในคน

นริศว์ ปรารมภ์ (2539, หน้า 27) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจภายในคน หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่ามีสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเป็นผลมาจากการกระทำของตนเองที่ตนสามารถควบคุมได้

วณิชชา อุทัยศิริ (2540, หน้า 7) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจภายในคน หมายถึง บุคคลที่มีความเชื่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวต่าง ๆ ที่ตนประสบเกิดจากการกระทำของตนเอง คนสามารถทำนายและควบคุมให้เป็นไปตามที่ตนต้องการได้มาก

คารุณี บุญวิก (2543, หน้า 5) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจภายในคน หมายถึง การรับรู้เหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคนนั้นเป็นผลมาจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่ตนได้รับเกิดจากการกระทำของตนเอง

อุษา ธนาบุญฤทธิ์ (2544, หน้า 4) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจภายในคน หมายถึง ความเชื่อหรือการรับรู้ว่าเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคนนั้นเป็นผลมาจากทักษะความชำนาญ ความพยายาม ความสามารถ และการกระทำของตนเอง

จากเอกสารที่กล่าวมาทั้งหมดอาจสรุปความหมายของความเชื่ออำนาจภายในคน หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นผลมาจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ตนเองสามารถควบคุมได้ และบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองจะมีบุคลิกลักษณะ คือ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีความรู้สึกในการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ในการก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีลักษณะความเป็นผู้นำมีความกล้าในการตัดสินใจ มีความวิตกกังวลน้อยในสิ่งต่าง ๆ มีความเชื่อในความสามารถของตนเองเชื่อว่าตนเองมีความสามารถทำได้ มีการทำงานการคิดที่เป็นระบบมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งคนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองจะเป็นคนที่มักจะประสบความสำเร็จในชีวิต

ความสำคัญของความเชื่ออำนาจภายในคน

ความเชื่ออำนาจภายในคนเป็นจิตลักษณะที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอื่น ๆ อีกมาก เช่น จากการศึกษาของ รอตเตอร์ (Rotter, 1982, pp. 208-210) กล่าวว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในคนจะมีความกระตือรือร้นต่อความเป็นไปสภาพแวดล้อมที่จะมีประโยชน์ต่อพฤติกรรมในอนาคตของเขายะพยายามปรับปรุงสภาพการณ์ต่าง ๆ ให้ดีขึ้นตามลำดับขั้น ให้คุณค่าทางทักษะและผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากความพยายามเป็นสำคัญ รวมทั้งไม่ยอมให้ใครชักจูงโดยที่ไม่มีเหตุผล และจากการศึกษาของ สตรีกแลนด์ (Strickland, 1977, pp. 235 - 243) พบว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในคน มักเป็นผู้ที่ชอบแสวงหาความรู้ มีความเชื่อในความสามารถของตน พึ่งพาตนเองมากกว่าพึ่งพาคนอื่น ใช้เวลาในการคิดไตร่ตรองเกี่ยวกับงานที่ทำมากกว่า อดทนต่องานหนัก ให้ความสำคัญต่อความสำเร็จและรู้จักศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานโดยไม่ต้องอาศัยคนอื่น ๆ เป็นคนอดได้รอได้ จะเป็นคนที่รักษาสุขภาพอนามัยและป้องกันโรครมากกว่าคนอื่น และ

ยังมีงานวิจัยอีกมากที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความเชื่ออำนาจภายในคนในบุคลิกภาพของบุคคล

ความเชื่ออำนาจภายในคน มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลซึ่ง สตรีกแลนด (Strickland, 1977, pp. 235 - 243) ได้รวบรวมพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในคน ดังนี้ คือ เป็นบุคคลที่ชอบแสวงหาความรู้ มีความเชื่อว่าการทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถของตนเองมากกว่าอิทธิพลของสังคม นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่ทำงานหนักไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนหรือการทำงานด้านอื่นและเป็นผู้ที่ฝ่าฟันอุปสรรคให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกคนทุกอย่าง

โลเวนสไตน์ และไรน์ฮาร์ท (Lowenstein & Rinehart, 1972, p. 25) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจภายในตนเอง - ภายนอกคนของบุคคลขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

1. ประสบการณ์ในอดีต มีผลกระทบต่อความเชื่อในปัจจุบันของบุคคลประสบการณ์อดีตมีผลต่อความเชื่ออำนาจภายในคนของบุคคล ซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 ประสบการณ์ครั้งหนึ่งในชีวิต ได้แก่ วิฤติของชีวิต เช่น การตายของบุคคลที่รัก อุบัติเหตุ เป็นต้น

1.2 ประสบการณ์สะสม ได้แก่ วิธีการเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาที่มีผลต่อความเชื่ออำนาจภายในคนของบุคคล

2. ความเชื่ออำนาจภายในคน เป็นมิติหนึ่งของบุคลิกภาพพัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ที่ได้กล่าวว่า การที่บุคคลทำสิ่งใดแล้วได้รับผลตอบแทนจะมีผลทำให้เกิดความหวังต่อไปเรื่อย ๆ โดยความคาดหวังนี้เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่สำคัญในตัวบุคคล

3. ผลตอบแทนที่บุคคลได้รับแต่ละคนเป็นสิ่งที่จำเป็นในการประเมินความเชื่อของบุคคลเมื่อบุคคลคาดหวังว่าจะได้ผลตอบแทนอะไรบ้างจากการกระทำ เมื่อได้ตามที่หวังบุคคลนั้นก็มีความเชื่ออำนาจภายในเอง แต่ถ้าไม่มีความคาดหวังของบุคคลนั้นก็มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนเองโดยคิดว่าการที่ไม่ได้ผลตอบแทนนั้นเป็นเพราะโชคชะตา เกราะห้กรรม ความบังเอิญหรือสิ่งอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกคน

รอตเตอร์ (Rotter, 1982, pp. 208 - 210) กล่าวว่า บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองมีลักษณะดังนี้

1. มีความไว ตื่นตัวและมีความพร้อมต่อสภาวะสิ่งแวดล้อมที่จะเอื้ออำนวยหรือนำมาซึ่งความรู้และข่าวสาร ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการแสดงพฤติกรรมในอนาคตของตน

2. พยายามหาทางปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่ตนเองอยู่

3. ให้คุณค่าต่อการเสริมแรงที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากทักษะหรือจากความสำเร็จมากกว่า

4. แสดงการต่อต้านจากสิ่งที่จะมามีอิทธิพลครอบงำตัวเขา

เอกซ์แลนด์ (Eggland, 1973, p. 5) สรุปบุคลิกภาพของบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในคน ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการปฏิบัติตน เพื่อแก้ปัญหาตนเองได้น้อย
2. ขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูลและการเรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหา
3. มีความวิตกกังวลในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ
4. หลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมและการถูกชักจูงในกิจกรรมใด ๆ
5. ขาดความพยายามและมีความกลัวในการแสวงหาแหล่งหรือสิ่งที่จะมาสนับสนุน

ตนเอง

กล่าวโดยสรุปบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นผลมาจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ตนเองสามารถควบคุมได้ และบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองจะมีบุคลิกลักษณะ คือ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีความรู้สึกในการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ในการก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีลักษณะความเป็นผู้นำมีความกล้าในการตัดสินใจ มีความวิตกกังวลน้อยในสิ่งต่าง ๆ มีความเชื่อในความสามารถของตนเองเชื่อว่าตนเองมีความสามารถทำได้ มีการทำงานการคิดที่เป็นระบบมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งคนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองจะเป็นคนที่มักจะประสบความสำเร็จในชีวิต

จุดกำเนิดความเชื่ออำนาจภายในตน

การที่บุคคลต่าง ๆ มีความเชื่ออำนาจภายในตนนั้น เกิดจากการที่บุคคล 2 ประเภท นี้ได้รับรางวัลและถูกลงโทษแตกต่างกัน กล่าวคือ การที่บุคคลจะเชื่ออำนาจภายในตนเองน้อย เกิดจากการได้รับรางวัลหรือการลงโทษจากคนอื่น ๆ จากสังคมและจากธรรมชาติอย่างไม่เหมาะสมกับพฤติกรรมของเขา กล่าวคือ ไม่เหมาะสมกับเวลาปริมาณและคุณภาพในการกระทำของเขา (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2523, หน้า 14) จะเห็นว่าบ้านและโรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่เป็นจุดกำเนิดของความเชื่ออำนาจภายในตน

๑
370. 15

๙๘๓๘๗

๖๗๑

170159

ทฤษฎีการเกิดความเชื่ออำนาจภายในตน

จากความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตนนั้น รอตเตอร์ (Rotter, 1982, pp. 171-183) เป็นบุคคลแรกที่น่าสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตน ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งอธิบายว่า ผลกรรมอันหนึ่งที่ได้มาจากพฤติกรรมของบุคคล ย่อมก่อให้เกิดความคาดหวังที่จะได้รับผลกรรม เช่นเดียวกันจากพฤติกรรมอันใหม่ ความคาดหวังเช่นนี้ก่อตัวขึ้นจากพฤติกรรมหรือเหตุการณ์เฉพาะอันใดอันหนึ่งก่อนแล้วขยายไปครอบคลุมพฤติกรรมหรือเหตุการณ์อื่น ๆ จนกลายเป็นทัศนคติหรือบุคลิกภาพที่สำคัญในตัวบุคคล นอกจากนั้นผลตอบแทนที่ได้รับแต่ละครั้งยังอาจทำให้ความคาดหวังต่อไปสูงขึ้นหรือต่ำลงได้อีกด้วย

โซโลมอน และ โอเบอร์รันเดอร์ (Solomon & Oberlander, 1974, p. 119) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน เหมือนกันแต่อาศัยแนวคิดจากหลักความจริงเบื้องต้นในทฤษฎีแรงจูงใจทั่ว ๆ ไป ซึ่งระบุว่าแรงจูงใจอันดับแรกของมนุษย์เราคือ ความพยายามที่จะปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ได้ผล ความเชื่อเกี่ยวกับความควบคุมจึงเป็นจิตลักษณะที่สำคัญของบุคคลเราโดยทั่วไป “การควบคุม” มี 2 ลักษณะ คือ การควบคุมพฤติกรรมของตนเองการที่คนเลือกพฤติกรรมตามที่ตนคิดหรือต้องการ เรียกว่า ความเป็นตัวของตัวเอง แต่การกระทำตามที่คนอื่นชักจูงหรือบังคับเรียกว่า การคล้อยตาม ส่วนอีกลักษณะ คือ การควบคุมผลได้หรือผลการกระทำ โดยพิจารณาว่า ผลดังกล่าวเกิดจากทักษะ ความสามารถและความพยายามของตนเอง หรือเป็นเพราะอำนาจของโชคาสโอกาส และการกระทำของคนอื่น ถ้าเป็นเพราะทักษะหรือความพยายามของตนเอง เรียกว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง แต่ถ้าเชื่อว่าเกิดจากโชคาสหรือบุคคล จะเรียกว่า ความเชื่ออำนาจภายนอกตนเอง อย่างไรก็ตามการควบคุมพฤติกรรมและการควบคุมผลที่ได้ อาจจะปะปนอยู่มากในหลายสถานการณ์

การวัดความเชื่ออำนาจภายในตน

เพอร์วิน (Pervin, 1980, pp. 510 – 511) มีความเห็นว่า ลักษณะของบุคคลย่อมแปรเปลี่ยนไปตามคาดหวังเกี่ยวกับอำนาจของตนเองต่อการควบคุมสภาพแวดล้อมเป็นกระบวนการต่อเนื่องของความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน ในการวัดความเชื่อนี้สามารถทำได้โดยอาศัยเกณฑ์ที่ รอตเตอร์ (Rotter, 1982, p. 172) กล่าวไว้ว่า เมื่อบุคคลได้รับรู้ตัวเสริมแรงในลักษณะที่ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเขานั้น จะขึ้นอยู่กับโชค ความบังเอิญ ชะตากรรมหรือภายใต้อำนาจการควบคุมอื่น ๆ หรือไม่สามารถทำนายได้ เนื่องจากความซับซ้อนของอำนาจที่อยู่รอบตัว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวเขาที่เกี่ยวกับการกระทำของเขา หรือบุคคลที่ค่อนข้างแน่นอนของเขา เขาก็ตัดสินใจว่า เขามีความเชื่ออำนาจภายในตน

เครื่องมือวัดตามแนวคิดของ รอตเตอร์ (Rotter, 1982 , pp. 171 -183) ประกอบด้วย ข้อความที่ประกอบกันเป็นคู่ทั้งคู่มีความหมายตรงกันข้ามมีเนื้อความที่ครอบคลุมบริบทของชีวิต คำตอบจะมี 2 คำ การเลือกข้อใดข้อหนึ่ง

จากการรวบรวมของ สตรีกแลนด์ (Strickland, 1977, pp. 235 - 243) เห็นว่าหลังจากที่ แบบวัดของ รอตเตอร์ (Rotter, 1982 , pp. 171 -183) แพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว ก็มีคนสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการวัดความเชื่ออำนาจภายในตน และความเชื่ออำนาจภายนอกคนบ้าง

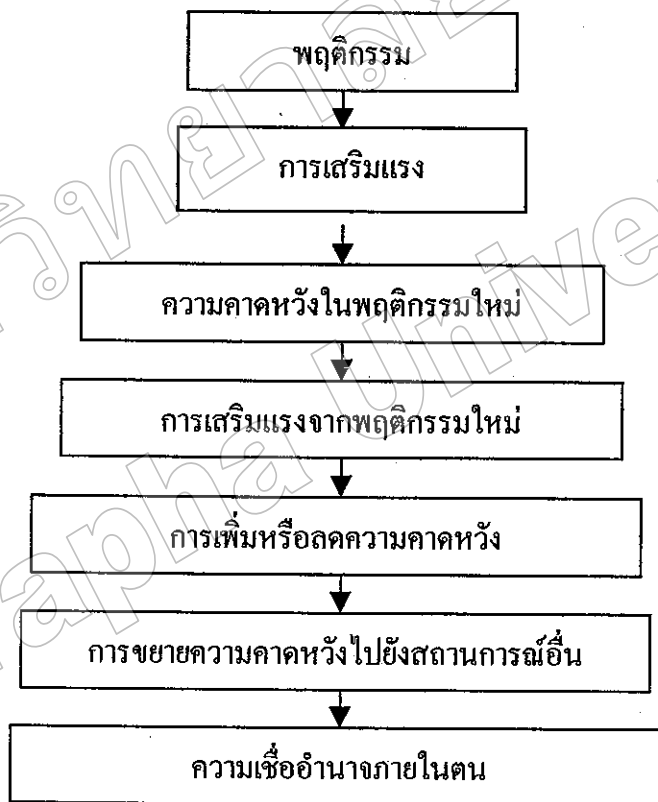
การพัฒนาความเชื่ออำนาจภายในตน

ความเชื่ออำนาจภายในตน พัฒนามาจากสิ่งต่อไปนี้

1. อายุ ความเชื่ออำนาจภายในตนมีพัฒนาการตั้งแต่บุคคลที่อยู่ในวัยเด็กและมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตาม วัยที่เจริญเติบโตของเด็ก เด็กก่อนวัยเรียนจะรับรู้ว่าคุณค่าและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลอย่างมากเนื่องจากต้องพึ่งพาผู้ใหญ่เมื่อโตขึ้นวุฒิภาวะมากขึ้นเด็กก็สามารถควบคุมตนเองได้มากขึ้น เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการทำเกี่ยวกับตนเองและพัฒนาทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ และเริ่มทำตนให้มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น โดยมีการกระทำที่กระตือรือร้นควบคุมตนเองได้
2. ประสบการณ์การเลี้ยงดู พ่อแม่มีอิทธิพลในด้านการปลูกฝังความคิด ความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ ให้บุตร เด็กจะมีการซึมซับประสบการณ์ต่าง ๆ โดยไม่รู้ตัว พ่อแม่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กตามความคิดของตนเอง
3. สภาพแวดล้อมทางด้านบุคคลและสังคม เช่น ชนบทชนนิยม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของกลุ่มคนในชุมชน และแนวทางการปฏิบัติที่สืบทอดต่อกันมา จนกลายเป็นวิถีชีวิต แนวทางการปฏิบัติถูกปลูกฝังในด้านความเชื่อ ลีฟคอร์ต (Lefcourt, 1990, pp. 206 –207) กล่าวว่า สภาพะทางบ้านและที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะบ้านที่อุดมไปด้วยบรรยากาศของการกระตุ้นให้เด็กมีความท้าทายความสามารถ เป็นปัจจัยที่ช่วยพัฒนาความเชื่ออำนาจภายในตน และในทางตรงกันข้ามครอบครัวที่ถูกจำกัดโอกาส ไม่ได้รับการศึกษา ชนกลุ่มน้อย หรือบุคคลสภาพสังคมและเศรษฐกิจต่ำ เมื่อเผชิญปัญหาที่ต้องพบกับความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาที่มีความรู้ที่ต่ำกว่าตนเองต่ำด้อย หรือด้อยคุณค่า ทำให้บุคคลขาดโอกาสที่มีประสบการณ์ในการเสริมแรง อันเป็นผลมาจากการพยายามของตนเอง ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาความเชื่ออำนาจภายนอกคน

รอตเตอร์ (Rotter, 1982, pp. 171-183) ได้อธิบายถึงมูลเหตุของการที่บุคคลมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน โดยอ้างจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมว่า เมื่อบุคคลกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปและได้รับการเสริมแรงของบุคคลนั้นจะเกิดความคาดหวังว่า ถ้าเขาแสดงพฤติกรรมเดิมซ้ำอีกในสภาพการณ์ที่คล้ายคลึงกันกับในสภาพเดิมเขาก็จะได้รับการเสริมแรง อีกถ้าเป็นไปตามที่

เขาหวังไว้ ความคาดหวังของเขาจะลดลงหรือเพิ่มขึ้นจะก่อตัวขึ้นจากพฤติกรรมหรือเหตุการณ์เฉพาะอันใดอันหนึ่งก่อน แล้วจึงขยายไปครอบคลุมพฤติกรรมหรือเหตุการณ์อื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน หรือว่าที่เกี่ยวข้อง กับสภาพการณ์เดิมกลายเป็นบุคลิกภาพประจำตัวของบุคคล ถ้าหากประสบการณ์ที่ผ่านมาได้รับการเสริมแรงบ่อยครั้งเมื่อแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น จะทำให้บุคคลที่ได้รับการรู้ว่าการเสริมแรงที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากทักษะหรือความสามารถของคน แต่ถ้าไม่ค่อยได้รับการเสริมแรงจะทำให้บุคคลได้รับการรู้ถึงสิ่งที่เขาได้รับนั้น ไม่ใช่เป็นผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง แต่เป็นเพราะโชค ความบังเอิญ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดภายนอกตนเอง ซึ่งทัศนคติดังกล่าวนี้เอง มีผลย้อนกลับไปสู่ความคาดหวังในผลของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ ดังภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 แสดงการย้อนกลับของพฤติกรรมต่าง ๆ มาสู่ความเชื่ออำนาจภายในตน

จากภาพที่ 3 สรุปได้ว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลแสดงออกมานั้นเมื่อได้รับการเสริมแรงในการกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ บุคคลก็จะมีการแสดงพฤติกรรมซ้ำอีก และได้รับการเสริมแรงดังที่เขาหวังซึ่งความคาดหวังของเขาอาจลดลงหรือเพิ่มขึ้นจากพฤติกรรมที่กระทำแล้วครอบคลุม

ไปถึงพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกันจนกลายเป็นบุคลิกภาพประจำตัว และถ้าหากพฤติกรรมนั้นได้รับการเสริมแรงบ่อยครั้งบุคคลนั้นก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาและเชื่อว่าผลของการกระทำต่าง ๆ มาจากตนเองกลายเป็นความเชื่ออำนาจภายในตนขึ้นมา

ลำดับขั้นพัฒนาการความเชื่ออำนาจภายในตน

ลอเรน และวินเชิล (Lawrence & Winschel, 1975, p. 25) ได้แบ่งขั้นตอนในการพัฒนาความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน เริ่มตั้งแต่เด็กเล็กเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ลำดับขั้นตอนที่ 1 บุคคลที่เชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตของตนโดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เป็นความล้มเหลว เป็นผลมาจากสิ่งเนื่องมาจากอำนาจภายนอกที่เขาไม่สามารถควบคุมได้ตามลำดับ

ลำดับขั้นตอนที่ 2 บุคคลเริ่มเกิดความเชื่ออำนาจภายในด้านการประสบความสำเร็จในขณะที่ความเชื่ออำนาจภายนอกตน ด้านการล้มเหลวเริ่มจางหาย

ลำดับขั้นตอนที่ 3 บุคคลที่บรรลุนิติภาวะ จะมีความเชื่ออำนาจภายในอย่างถ่องแท้จริง แม้ว่าจะยังคงเป็นความเชื่ออำนาจภายในด้านการประสบความสำเร็จก็ตาม

ลำดับขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาการในลำดับขั้นตอนที่ 3 เริ่มลงตัว ในขณะที่การตระหนักรู้ถึงความรับผิดชอบและความรู้สึกกล้าที่จะเผชิญหน้ากับความยุ่งยากของบุคคลที่ส่งผลต่อความเชื่ออำนาจการประสบความสำเร็จที่เพิ่มมากขึ้น

ลำดับขั้นตอนที่ 5 เป็นขั้นตอนที่บุคคลเกิดความเชื่ออำนาจภายในตนโดยแท้จริง คือ บุคคลจะแสดงความรับผิดชอบต่อผลการกระทำทั้งที่เป็นการประสบความสำเร็จและความล้มเหลวในปริมาณที่เท่ากัน

การเปลี่ยนแปลงความเชื่ออำนาจภายในตน

ความเชื่ออำนาจภายในตน จะเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของวัยที่เจริญเติบโต เนื่องจากเมื่อสูงวัยขึ้นบุคคลจะถูกคูลังต่าง ๆ ตามความเป็นจริง และกว้างขึ้น ทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ นอกจากนี้แล้ว ความเชื่ออำนาจภายในตน เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต ความเชื่ออำนาจภายในตนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความคาดหวังของชีวิต

จากการศึกษาเกี่ยวกับเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจภายในตน จากแนวคิดของผู้วิจัย สังเคราะห์ลักษณะที่สำคัญของผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนได้ทั้งสิ้น 9 องค์ประกอบ ดังนี้ คือ

1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
3. บุคลิกภาพในการแสดงตัว

4. ความภาคภูมิใจในตนเอง

5. ความเป็นผู้นำ

6. ความมีวินัยในตนเอง

7. ความวิตกกังวล

8. ความเชื่อมั่นในตนเอง

9. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ความเชื่ออำนาจภายในตนกับการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตน ของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ พบว่า ความเชื่ออำนาจภายใน ตน มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพและสามารถใช้ทำนายพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลได้ เช่น การศึกษาของมัวร์ซันด์ (Moursund, 1976, p. 201) พบว่า เด็กที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองเป็นผู้ที่ทำให้ชีวิตของตนเองสนุกสนานได้เสมอ มีความสุขใจในสภาพที่เป็นอยู่ มีความวิตกกังวล ความเศร้าน้อย ทั้งนี้เพราะเขารู้จักการประเมินจุดเด่น จุดด้อยของตนเองได้อย่างแม่นยำและสามารถที่จะต่อสู้กับสังคมและสามารถแก้ปัญหาส่วนตัวได้ดี นั่นคือ เด็กมีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี ในขณะที่เดียวกันก็เปลี่ยนหรือปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับเขาคด้วย นอกจากนี้ยังชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งตรงกันข้ามกับเด็กที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน

แวร์ไฮม์ และวูดสัน (Werhime & Woodson, 1971, pp. 443 – 444) กล่าวว่า เด็กชายที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองสูงจะมีความเป็นอิสระ พอใจในการทำงานที่ตนกระทำอยู่ มีความตื่นตัว มีกระบวนการคิดที่เป็นขั้นตอน แจ่มชัด ยอมรับ และกล้าแสดงความต้องการของตน รู้สึกปลอดภัย พอใจในความสามารถของตน สำหรับเด็กผู้หญิงที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน จะมีความสงบ ปราศจากความวิตกกังวล รู้สึกมั่นใจ และปราศจากความเศร้าเสียใจ

ความเชื่ออำนาจภายในตน มีผลต่อสุขภาพจิตของบุคคลเป็นอย่างมาก สตรีกแลนด์ (Strickland, 1977, pp. 247 – 255) กล่าวว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเอง มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ที่เป็นปกติ มีความเครียดน้อย และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ทำให้บุคคลผู้นั้นสามารถปรับจิตได้ และตอบสนองต่อการรับการรักษาจิตบำบัดได้ดีกว่าผู้ที่เชื่ออำนาจภายนอกตน

ความเชื่ออำนาจภายในตนกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking)

มัวร์ และปาร์เกอร์ (Moore & Parker, 1986, pp. 4 - 5) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบในการตัดสินใจที่จะรับหรือปฏิเสธ

ข้ออ้างต่าง ๆ เป็นการตัดสินใจอย่างฉลาด ในการเชื่อถือและการปฏิบัติ ซึ่งจะต้องมาจากการที่ได้มีการประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ ใช้ความสามารถในการเชื่อมโยงประเด็นปัญหาในการพิจารณาตัดสินใจในการกระทำต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม

เอนนิส (Ennis, 1992, p. 11) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณครั้งแรกไว้ว่าเป็นการประเมินข้อความได้อย่างถูกต้องต่อมาได้ปรับขยายโดยกำหนดความหมายขึ้นใหม่ว่า เป็นการคิดอย่างมีเหตุผลและคิดแบบตรรกะตรงก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือลงมือปฏิบัติการใด ๆ

ฮาลเพิร์น (Halpern, 2001, p. 1) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การนำความรู้มาช่วยตัดสินใจในด้านความน่าเชื่อถือ

มาร์ (Marsh, 2001, p. 1) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง เป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่เกิดจากการฝึกฝนเพื่อให้มีทักษะในด้านการสรุปความคิดรวบยอด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การนำไปใช้ การตัดสินใจด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้มาจากประสบการณ์และการสังเกต

อมร ทิมปนาทร (2530, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า หมายถึง การคิดใคร่ครวญที่ต้องอาศัยเหตุผล ความรู้ และประสบการณ์ประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ถูกต้องเหมาะสม และนำไปใช้ประโยชน์ได้

ทิสนา แจมณี (2533, หน้า 4) ได้สรุปความหมายของกระบวนการในการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า คือ การเห็นปัญหา สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ ต่อจากนั้นคือ การพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ โดยยึดหลักเหตุผลเป็นสำคัญ

มลิวัลย์ สมศักดิ์ (2540, หน้า 11) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการคิดอย่างไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นปัญหา ข้อโต้แย้ง หรือข้อมูลที่คลุมเครือเพื่อตัดสินใจและนำไปสู่การสรุปเป็นข้อยุติ อย่างสมเหตุสมผลที่ครอบคลุมกระบวนการคิด 6 ขั้นตอน คือ การนิยามปัญหา รวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล ตั้งสมมติฐาน สรุปอ้างอิงโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ และประเมินการสรุปอ้างอิง

ในการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณครั้งนี้ สามารถวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้จากแบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามแนวคิด ของ วัตสันและ แกลเซอร์ ฟอรัม วายเอ็ม (Watson - Glaser Critical Thinking Appraisal Form Ym, 1964, p. 74) ซึ่งประกอบด้วยความสามารถ 5 ด้าน ดังนี้

1. ความสามารถในการสรุปอ้างอิง (inference) หมายถึง ความสามารถในการลงสรุปของเหตุการณ์หรือข้อความที่กำหนดให้ตามหลักเหตุและผล

2. ความสามารถในการกำหนดข้อตกลงเบื้องต้น (recognition of assumptions) หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาจำแนกข้อความว่า ข้อความใดเป็นไปตามข้อกำหนดหรือเงื่อนไขที่กำหนด

3. ความสามารถในการนิรนัย (deduction) หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาข้อความเกี่ยวกับเหตุผลและผล โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่เป็นสาเหตุและอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุทั้งหมดเพื่อสรุปเป็นข้อความนั้น

4. ความสามารถในการตีความ (interpretation) หมายถึงความสามารถในการจำแนกว่าข้อสรุปใดเป็นไปตามลักษณะคุณสมบัติที่สรุปได้จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้

5. ความสามารถในการประเมินข้อโต้แย้ง (evaluation of argument) หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาตัดสินข้อความที่กำหนดว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ควรหรือไม่ควรเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เพราะเหตุใด

วัตสันและแกลเซอร์ ได้สร้างและพัฒนาแบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีแนวคิดว่าการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณต้องวัดจากความสามารถทั้งหลายที่ประกอบกันเป็นความคิดอย่างมีวิจารณญาณต้องวัดจากความสามารถทั้งหลายที่ประกอบกันเป็นความคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยที่ความสามารถเหล่านี้อาจมีความเกี่ยวพันบ้าง แบบทดสอบที่พวกเขาสร้างขึ้นถูกยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิ และเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้แบบทดสอบจนเป็นแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่นิยมใช้อย่างแพร่หลายที่สุด นอร์ริส (Norris, 1985, p. 138) แบบทดสอบดังกล่าวมีชื่อว่า แบบทดสอบวัตสันและแกลเซอร์ ฟอร์มวายเอ็ม เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณใช้เวลาประมาณ 50 นาที ใช้ได้ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 5 ฉบับ เป็นการกำหนดสถานการณ์ซึ่งอาจจะเป็นข้อความ ปัญหา ข้อโต้แย้ง หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวันข้อสรุปควรมีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่กำหนด ผู้ที่ได้รับการทดสอบจะต้องใช้ความสามารถแต่ละด้านเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความถูกต้องของข้อสรุปที่เสนอให้ การตรวจให้คะแนน มีเกณฑ์การตรวจให้คะแนนคือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน คะแนนของแบบทดสอบคิดจากผลรวมของข้อที่ตอบถูกต้อง

ลักษณะและพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

จากลักษณะของการคิดอย่างมีวิจารณญาณดังกล่าวข้างต้น จะทำให้บุคคลที่มีความคิดวิจารณ์มีลักษณะและคุณสมบัติ ดังนี้ คือ

เครก (Craig, 1966, pp. 108 – 111) กล่าวว่า บุคคลที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณจะเป็นบุคคลที่มีลักษณะดังนี้

1. ใช้คำถามที่มีลักษณะในการอธิบายเหตุการณ์
2. ค้นหาคำอธิบายลักษณะปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
3. ตระหนักว่าปรากฏการณ์บางอย่างนักวิทยาศาสตร์อธิบายไม่เหมาะสม
4. ไม่ยกให้เป็นเรื่องของธรรมชาติในการอธิบาย
5. ไม่เชื่อเรื่องวิญาณ
6. ตระหนักว่าคำอธิบายของนักวิทยาศาสตร์อาจจะต้องในวันนี้ และอาจปรับปรุงได้

ใหม่

7. ยอมเปลี่ยนความคิดเห็นเมื่อมีหลักฐานใหม่ที่ดีกว่า
8. ไม่ใช้การเดาในการหาข้อเท็จจริง
9. ทำการทดลองซ้ำ ๆ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง
10. หาหลักฐานเพิ่มเติมเมื่อมีหลักฐานไม่เพียงพอ
11. ละทิ้งความคิดผิด ๆ
12. ถามถึงแหล่งความรู้ที่ถูกต้อง
13. พิสูจน์คำกล่าวของบุคคลอื่น ๆ
14. เต็มใจที่รับการตรวจสอบคำสรุป
15. ไม่ยอมรับความเชื่อที่ยังไม่ได้พิสูจน์
16. ถามเกี่ยวกับความเชื่อหรือความกลัวที่ไม่มีเหตุผล
17. ตั้งสมมติฐานในการแก้ปัญหา
18. เสนอวิธีการตรวจสอบสมมติฐาน
19. ตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ที่เชื่อถือได้
20. เชื่อมมั่นในวิธีการทางวิทยาศาสตร์

เอ็นนิส (Emmis, 1985, pp. 144 - 146) มีแนวคิดว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นบางลักษณะมีความหมายสอดคล้องกับ เครก (Craig, 1966, pp. 808 - 111) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

1. สามารถเข้าใจความหมายของข้อความ และรู้เรื่องราวที่จะนำมาอ้างเพื่อสนับสนุนเหตุผลและข้อโต้แย้งต่าง ๆ
2. สามารถพิจารณาตัดสินข้อความที่คลุมเครือในเหตุผลที่เสนอต้องมีความเข้าใจในความหมายของข้อความที่แตกต่างกัน 2 ข้อความ โดยที่ข้อแรกเป็นข้อความที่ยอมรับแล้วส่วนอีก

ข้อความนั้นจะเป็นการนำสิ่งที่ยอมรับมาประยุกต์ใช้ ถ้าข้อความทั้งสองมีความหมายตรงกันก็พิจารณาตัดสินใจว่ามีความสอดคล้องกัน แต่ข้อความนั้นมีความหมายไม่ตรงกันก็พิจารณาตัดสินใจว่ามีความคลุมเครือในเหตุผลที่เสนอ

3. เป็นบุคคลที่สามารถพิจารณา และตัดสินข้อความที่ขัดแย้งซึ่งกันและกันได้เพื่อประโยชน์ในการคัดข้อความที่ขัดแย้งออก ลักษณะเช่นนี้ก็ต้องอาศัยพื้นฐานทางตรรกศาสตร์

4. สามารถพิจารณาและตัดสินข้อความได้ว่ามีข้อมูลเพียงพอหรือไม่

5. สามารถพิจารณาและตัดสินข้อสรุปตามที่ข้อมูลสนับสนุนได้

6. สามารถพิจารณาและตัดสินข้อความที่เป็นหลักการและนำไปประยุกต์ใช้ได้

7. สามารถพิจารณาและตัดสินข้อความที่สังเกตได้ว่าเชื่อถือได้เพียงใด

8. สามารถพิจารณาและตัดสินเหตุผลในการลงสรุปแบบอนุมานได้

9. สามารถพิจารณาและตัดสินได้ว่ามีการกำหนดปัญหาแล้วหรือยัง

10. สามารถพิจารณาข้อความที่เป็นข้อตกลงเบื้องต้นได้

11. สามารถพิจารณาได้ว่ามีคำนิยามเพียงพอหรือยัง

12. สามารถพิจารณาข้อความที่กระทำโดยผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นที่ยอมรับหรือไม่

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดอย่างมี

วิจารณญาณกล่าวโดยสรุปว่า ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการคิดของบุคคลในการพิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ คนอย่างมีเหตุผล มีระบบ และมีเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ซึ่งบุคคลที่มีลักษณะที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะมีลักษณะดังนี้เช่น

1. สามารถให้เหตุผลและตอบคำถามที่เป็นการอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้

2. สามารถจำแนกเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้

3. เชื่อในวิทยาศาสตร์มากกว่าเรื่องโชคลางหรือจิตวิญญาณ

4. ขอมรับการเปลี่ยนแปลงหรือความคิดที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ เมื่อมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือ

5. สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงและความคิดเห็นได้

6. เป็นบุคคลที่ช่างสังเกต ควบคุมและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

7. ไม่สรุปหรือลงความเห็นเรื่องที่เกิดขึ้นหรือประสบกับความเป็นจริง

และพบว่าคนที่มีลักษณะเป็นที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณจะเป็นคนที่มีความเชื่อ

อำนาจภายในตนเพราะคนที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณจะเป็นคนที่มีลักษณะที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณดังที่งานวิจัยของ อุษา ธนาบุญฤทธิ์ ที่กล่าวว่าคนที่มีลักษณะความคิดอย่างมีวิจารณญาณจะเป็นคนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนสูง

ความเชื่ออำนาจภายในตนกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motive)

มีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้หลายท่าน ดังนี้

กิลฟอร์ด (Guilford, 1959, pp. 437- 439 อ้างอิงใน ภูษงค์เลาหศิริวงศ์, 2535, หน้า 37)

ซึ่งกล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าประกอบด้วย ประการแรก ความทะเยอทะยาน โดยทั่วไปคือ ความปรารถนาที่จะทำการให้สำเร็จ ประการที่สอง ความเพียรพยายาม ได้แก่ ความพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จ และประการสุดท้ายคือ ความอดทน เต็มใจที่จะลำบากในการมุ่งทำงานกิจการแม้ยากลำบากเพียงใดก็ตาม

แมคเคลแลนด (McClelland, 1961, p. 25 อ้างอิงใน สมจิตร หอไตรรงค์, 2539, หน้า 13)

ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ประกอบด้วย 6 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. กล้าเสี่ยงพอสมควร ในเหตุการณ์ที่ต้องใช้ความสามารถโดยไม่ขึ้นกับโชคชะตา มีการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยว ไม่ลังเล บุคคลที่ต้องการผลสัมฤทธิ์สูงมักไม่พอใจในงานที่ง่าย แต่ต้องการทำงานที่ยากลำบากพอสมควร เนื่องจากมีความมั่นใจในตนเอง
2. มีความขยันขันแข็ง หรือชอบกระทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนเองประสบความสำเร็จ
3. รับผิดชอบต่อตนเอง มีความพึงพอใจในตนเอง มีเสรีภาพในการคิด ไม่ชอบให้ใครมาบงการ
4. ต้องการให้ทราบแน่ชัดถึงผลการตัดสินใจของตน โดยไม่ใช่เพียงการคาดคะเนเอาว่าต้องเป็นลักษณะเช่นนั้นเท่านั้น
5. มีการทำนายหรือคาดเดาเหตุการณ์ล่วงหน้ามีการวางแผนการดำเนินชีวิต หรือการทำกิจกรรม เป็นคนมองไกล
6. มีทักษะในการจัดระบบงาน มีความทะเยอทะยานในการคาดหวังในการประสบความสำเร็จ อดทนในงานที่ยากในเวลานาน ๆ มีความพยายามทำให้ตนเองประสบความสำเร็จตลอดเวลาและสูงขึ้นเรื่อย ๆ คำนึงถึงอนาคตมาก

แอทกินสัน (Atkinson, 1966 อ้างอิงใน สมจิตร หอไตรรงค์, 2539, หน้า 10) ได้อธิบายว่า แรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้ตัวว่าลักษณะการกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินผลจากตนเองหรือบุคคลโดยเทียบเคียงมาตรฐานอันดีเยี่ยมผลการประเมินเป็นที่พอใจนอกจากนี้คนที่มีความแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ต้องคำนึง 3 ประเด็น ดังนี้

1. แรงจูงใจที่บรรลุความสำเร็จ บุคคลแต่ละคนมีความแรงจูงใจที่จะบรรลุความสำเร็จรวมทั้งแรงจูงใจที่หลีกเลี่ยงความล้มเหลวแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล ถ้าเขา

ประสบความสำเร็จเขาก็จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าบุคคลที่ไม่ได้รับความสำเร็จจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำกว่า

2. โอกาสของความสำเร็จ ถ้างานที่ทำไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป บุคคลจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากถ้างานที่ง่ายหรือยากมากเกินไปบุคคลจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์น้อย

3. คุณค่าของความสำเร็จ บุคคลจะมีความพึงพอใจใน ความสำเร็จของตนเองยิ่งขึ้นถ้างานที่ทำสำเร็จเป็นงานที่ยากตรงกันข้าม ถ้างานที่ทำสำเร็จเป็นงานที่ง่าย บุคคลนั้นไม่มีความพึงพอใจในการทำงานเท่าไรนัก

จรูญ เรืองประพันธ์ (2531, หน้า 25) ได้ให้ความหมายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง ความปรารถนาที่บุคคลต้องการจะ ได้รับความสำเร็จในงานที่ยากซับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ที่ขัดขวาง พยายามที่จะหาวิธีต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา มีความทะเยอทะยานสูงเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จมีความต้องการเป็นอิสระในการแสดงออก ต้องการชนะในการแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเยี่ยมหรือทำดีกว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องและจะวิตกกังวลเมื่อล้มเหลว

จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ (2532, หน้า 17, อ้างอิงใน วิภาดา เกิดพิทักษ์, 2539, หน้า 19) กล่าวว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. กล้าเสี่ยง มีความต้องการในการใช้ความสามารถมากกว่าอาศัยโชคช่วย
2. ขยันขันแข็ง มีความมานะบากบั่น มีความตั้งใจและจริงจังกับการทำงาน
3. ระดับความคาดหวังสูง ตั้งมาตรฐานการกระทำของตนเองไว้สูง ผลงานที่ปรากฏออกมาจะต้องสมบูรณ์และดีเลิศเสมอ
4. รับผิดชอบในตนเอง พยายามทำงานให้บรรลุความสำเร็จโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาคนอื่น
5. ต้องการทราบผลการตัดสินใจของตนเอง มีการติดตามผลงานของตน เมื่อทราบผลแล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้น
6. คาดการณ์ล่วงหน้า ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ มีการวางแผนระยะยาว

อารี พันธมณี (2534, หน้า 189) ได้สรุปทฤษฎีของเมอร์เรย์ที่เป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึงความต้องการผลสัมฤทธิ์ (achievement need) ว่าเป็นความต้องการที่อยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นความต้องการของมนุษย์ในการต้องการเอาชนะอุปสรรค พินฝ่าสิ่งที่ยากให้ประสบความสำเร็จ Murray ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ มีความต้องการในการที่จะเป็นผู้นำในการทำงานอย่างอิสระ มีความเพียรพยายามที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดที่ตั้งไว้

พฤติกรรมของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ก็คือ การเพียรพยายามทำงานที่ยากติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน มีความมุ่งมั่นและรู้สึกสนุกกับกิจกรรมนั้น ๆ

คำรงกุล เหลี่ยมวัฒนา (2536, หน้า 27) ได้ให้ความหมายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า ความต้องการของมนุษย์ในอันที่จะแข่งขันกับมาตรฐานอันสูง หรือเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ที่ประสบ โดยใช้ความสามารถต่าง ๆ ของตนที่มีอยู่อย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุถึงประโยชน์สูงสุดแห่งชีวิตของตนและสังคม

วิธีการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1961, pp. 152-153 อ้างอิงใน เอมอร์ คีมาค, 2540, หน้า 19) เสนอวิธีการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ ดังนี้

1. กระบวนการกลุ่มเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงค่านิยม และส่งเสริมค่านิยมใหม่ ๆ เพราะกระบวนการกลุ่มเป็นวิธีการสำคัญที่เด็กจะได้เรียนรู้ที่จะมีปฏิสัมพันธ์ด้วยดีต่อความต้องการของคนอื่น
2. การเรียนรู้เกี่ยวกับการเล่นและการทำงานเป็นกลุ่ม
3. การสอนให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน รู้จักความต้องการและความนึกคิดของผู้อื่นโดยอาศัยกิจกรรมกลุ่มนับเป็นพื้นฐานที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตยและการพัฒนาเศรษฐกิจ
4. การช่วยให้บุคคลมีความคิดค้นเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ โดยมีการสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากเอกสารงานวิจัยที่น่าเสนอข้างต้นจะเห็นได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ลักษณะการกระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนเองตั้งใจไว้ให้ประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี ได้ผลเป็นเยี่ยม โดยจะมีความพยายามและความตั้งใจไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นกับตนเองโดยจะมีวิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ซึ่งผลของการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการแสดงออก โดยบุคคลที่มีลักษณะของการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้นจะมีลักษณะดังนี้

1. มีความพยายามและอดทนในการกระทำสิ่งต่าง ๆ
2. มีความกล้าเสี่ยงพอสมควร
3. มีการยอมรับในตนเองและต้องการการยอมรับจากสังคมด้วย
4. ชอบกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความคิดของตนเองไม่ให้ใครมาบงการ
5. มีการวางแผนระยะยาวในเหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ตนกระทำ
6. มีความพึงพอใจในความสำเร็จที่เป็นงานยาก

ใส่สัมฤทธิ์ด้วยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอมาแล้ว

ความเชื่ออำนาจภายในตนกับบุคลิกภาพในการแสดงตัว

บุคลิกภาพในการแสดงตัว (extravert)

ุง (Jung, 1959, pp. 480 - 481) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพในการแสดงตัว หมายถึง บุคคลซึ่งยึดถือเอาความจริงภายนอกหรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก แนวความคิดจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมโดยสิ่งแวดล้อมจะมีผลต่อการกำหนดค่านิยมของบุคคลประเภทนี้ ซึ่งสิ่งที่ใช้เป็นหลักในการคิดคือ สิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งหลาย สิ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงใจคือ วัตถุ สิ่งต่าง ๆ จากภายนอก ซึ่งบุคคลที่มีบุคลิกภาพในการแสดงตัวจะมีลักษณะดังนี้คือ

1. มีความเชื่ออยู่บนรากฐานแห่งความจริง
2. มีอุปนิสัยที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม
3. พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ
4. ไม่เป็นผู้พะวงถึงแต่ตนเองมากนัก
5. การปรับปรุงมักเป็นไปในรูปการชดเชย

ออซูเบล (Ausubel, 1968, p. 47) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพในการแสดงตัว หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ชอบการแสดงตัว ชอบเข้าสังคมและสังสรรค์ มีเพื่อนมากไม่ชอบการอ่านหนังสือ หรือศึกษาตามลำพัง ชอบกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสนุกสนาน ดิ้นเด่น ชอบการเปลี่ยนแปลงไม่จำเจ มองโลกในแง่ดี เป็นคนแสดงอารมณ์และความรู้สึกเปิดเผย

ไอแซนค์ (Eysenck, 1971, p. 11) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพในการแสดงตัว หมายถึง บุคคลที่มีแนวโน้มในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ภายใต้อิทธิพลกระตุ้นทางสังคม ไม่ชอบกิจกรรมที่กระทำด้วยตนเองเป็นลำพัง

สิริชัย ประทีปฉาย (2533, หน้า 33 - 79) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพในการแสดงตัว หมายถึง บุคคลที่มีความสนใจในสิ่งแวดล้อม มีความสุขที่จะติดต่อกับสังคม ชอบการสมาคมและอยู่ในหมู่เพื่อนมีการแสดงออกทางอารมณ์ปรากฏเห็นได้ชัดเจน เป็นผู้ผสมผสานที่ดี ชอบการกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ชอบทำกิจกรรมการเคลื่อนไหว ชอบการเปลี่ยนแปลงปรับตัวได้เร็วทำให้กับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ดี เชื่อในสิ่งที่มีการพิสูจน์แล้ว ซึ่งบุคคลประเภทนี้มีลักษณะดังนี้

1. ถือเอาคนส่วนมากในสังคมเป็นศูนย์กลาง ไม่ถือตัวเป็นหลัก เป็นพวกที่ว่าจะอย่างไรก็ตามกันไม่ทำอะไรที่เอาแต่ใจตัวเอง
2. ชอบทำงานเป็นหมู่เป็นพวก เป็นนักประชาธิปไตย ไม่ขัดแย้งมติที่ประชุม

3. คิดและทำตามหลักความเป็นจริง ตามข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาจริง ๆ ทำไปตามแบบแผนที่เข้ากันไม่ชอบฝ่าฝืนระเบียบ

4. ไม่สนใจตนเองมากนัก

5. เป็นคนทันสมัย พร้อมทั้งจะเปลี่ยนนิสัยให้เป็นไปตามความเหมาะสม หรือตามสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ไม่ดึงดันยึดมั่นในอุดมการณ์เก่า ๆ เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ดี

6. มีอารมณ์ดี สนุกสนาน ร่าเริง คล่องตัว ไม่เครียดกับการใช้ความคิด ไม่โกรธ และเกลียด ไม่รักใคร่ง่าย ๆ *

7. ทำอะไรเอาจริงเอาจริง ทุ่มเทอย่างเต็มที่ ถ้างานที่ล้มเหลว ไม่สำเร็จก็ไม่เอะอะไว้วายโทษตัวเองหรือใคร

8. ไม่ชอบคิดถึงอดีต ไม่มัวแต่ครุ่นคิดถึงเรื่องราวที่ล่วงไป

9. ชอบการหยอกล้อ

สุชา จันทรโธม (2539, หน้า 96) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพในการแสดงตัว มีลักษณะเด่นเป็นคนเปิดเผย ชอบการออกสังคม ไม่ชอบเก็บตัว เป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง มีอุปนิสัยเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของสิ่งแวดล้อม และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่เหมาะสม

คารุณี บุญวิก (2543, หน้า 20) กล่าวว่า บุคลิกภาพในการแสดงตัว หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่ชอบเข้าสังคม ชอบการทำกิจกรรม ชอบแสดงตัว มองโลกในแง่ดี และชอบการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ซึ่งจะทำให้บุคคลที่มีบุคลิกภาพในการแสดงตัวมีลักษณะในการคิดและทำตามหลักความเป็นจริง ตามข้อมูลที่ได้มาและมีความเชื่ออยู่บนรากฐานของความเป็นจริง มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ได้ดี

จากการที่กล่าวมาสรุปว่า บุคลิกภาพในการแสดงตัว หมายถึง ลักษณะการแสดงออกของบุคคลที่ชอบแสดงตัว มีความสนใจในสิ่งรอบตนเอง มีความสุขในการเข้าสังคม มีการคิดและการกระทำตามหลักความเป็นจริงและสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ใหม่ ๆ ได้เสมอ บุคคลที่มีลักษณะของบุคลิกภาพในการแสดงตัวจะมีลักษณะดังนี้เช่น

1. ชอบเข้าสังคมและการสังสรรค์
2. เป็นคนที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกอย่างเปิดเผย
3. ไม่โกรธ เกลียด หรือรักใคร่ง่าย ๆ
4. ไม่ชอบคิดถึงอดีตและไม่ชอบคิดถึงเรื่องที่ผ่านมาแล้ว
5. เป็นคนทันสมัยและยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ได้เสมอ

ความเชื่ออำนาจภายในตนกับความภาคภูมิใจในตนเอง

ความภาคภูมิใจในตนเอง (self - esteem)

มนุษย์แต่ละคนมีความรู้สึกนึกคิดและเจตคติที่เกี่ยวกับการกระทำของตนเองและคนอื่นแตกต่างกัน อันเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจที่ประเมินความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของตนเองและการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ในรูปลักษณะการกระทำเป็นผู้ให้ และผู้รับประสบการณ์จากบุคคลอื่นตลอดเวลาตั้งแต่เยาว์วัยจนเติบโตขึ้นเป็นลำดับ แล้วในที่สุดบุคคลจะพิจารณาตัดสินคุณค่าของตนเองและให้คุณค่าเกี่ยวกับคุณค่าของผู้อื่นด้วย (จำเนียร ช่วงโชติ, 2524, หน้า 27)

“ตน” หรือ “อัตตา” (Self) หมายถึง ผลรวมของบุคลิกลักษณะ องค์ประกอบและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของบุคคล (เจียรนัย ทรงชัยสกุล, 2533, หน้า 35) เชื่อว่า “ตน” เป็นศูนย์กลางของโครงสร้างบุคลิกภาพ ซึ่งพัฒนามาจากสังคมบุคคลต้องสร้างความสัมพันธ์ต่อบุคคลที่อยู่แวดล้อม บุคคลแต่ละคนจะมีอัตมโนทัศน์ (Self-Concept) หรือความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองแตกต่างกันออกไป ตามการรับรู้เกี่ยวกับตนเองของเขา บุคคลที่มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในเชิงบวก จะคิดว่าตนเองมีความสามารถ มีความมั่นใจในตนเอง ยอมรับตนเอง เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเอง และสามารถที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ส่วนบุคคลที่มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในเชิงลบ จะมองว่าตนเองไร้ความสามารถ ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่เห็นคุณค่าในตนเอง เลือยซา ท้อแท้ และอาจจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้

พาลิโต (Palito, 1977, p. 4) ได้ให้ความหมายของ ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การประเมินคุณค่าในตนเองตามที่คิด ประกอบด้วยความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ มีคุณค่า และภาคภูมิใจในตนเอง

คูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1984, p. 10) ได้ให้ความหมายของความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การประเมินค่าของตนเองตามความรู้สึก และเจตคติที่มีต่อตนเองและบุคคล ทั้งการยอมรับและไม่ยอมรับเกี่ยวกับตนเอง และชี้ให้เห็นเกี่ยวกับความเชื่อที่มีบุคคลมีต่อตนเองในเรื่องของความสามารถ ความสำคัญและการมีคุณค่า ดังนั้นความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของบุคคล จึงเป็นการพิจารณาในการตัดสินคุณค่าในตนเอง และแสดงในรูปของทัศนคติที่มีต่อตนเอง เป็นประสบการณ์ที่บุคคลอื่นสามารถรับรู้ได้โดยการพิจารณาจากคำพูดและพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลนั้น

ฟิชเชอร์ (Fisher, 1993, p. 96) ได้ให้ความหมายของความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การรักตนเอง และมีความภูมิใจในตนเอง

เชาวนา อมรสังเกรณ (2537, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจ และเห็นคุณค่าในตนเองในเรื่องการยอมรับตนเอง การได้รับการยอมรับจากเพื่อน การได้รับการยอมรับจากครู อาจารย์ บิดา มารดา และประสบการณ์ความสำเร็จของตนเอง

ภาวณิ นาวาพานิช (2537, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อตนเอง อันเนื่องมาจากการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และทำให้บุคคลประเมินตนว่ามีคุณค่า มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน มีศักยภาพในการประสบความสำเร็จต่อสิ่งที่คาดหวัง

โสภา ชนะภัย (2537, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีการพิจารณาตัดสินค่าของตนเอง ตามความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ในเรื่องการประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จ การปฏิบัติตนเอง การพึ่งตนเอง คิดว่าตนเองมีค่าในสังคม ตลอดจนได้รับการยอมรับจากบิดา มารดา ครู อาจารย์ และเพื่อน

พลนุช พุ่มไสว (2543, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การประเมินคุณค่าของตนเองตามความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง ในเรื่องของความสำเร็จ การยอมรับตนเอง การยอมรับจากบุคคลอื่น และมีความสำคัญต่อสังคม

การเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง

ความรู้สึกเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในตนเอง เกิดจากประสบการณ์ในการเป็นที่รักและต้องการของบุคคลที่ใกล้ชิด เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างอบอุ่น มีความภาคภูมิใจในตนเอง และเด็กที่ไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างอบอุ่นจะมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ มี 2 ประการ คือ

1. ลักษณะตามธรรมชาติของเด็กในช่วงวัยทารก เป็นช่วงแรกเกิด ถึง 2 ขวบ ทารกบางคนเลี้ยงยาก อกแฉะใจตนเอง จนคนเลี้ยงเกิดความเครียด และเหนื่อยหน่ายทำให้การเลี้ยงขาดประสิทธิภาพ ดูแลน้อยลง ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ

2. ลักษณะของผู้เลี้ยงดูเด็กในช่วงวัยทารก ได้แก่ ความคาดหวัง ทัศนคติ บุคลิกภาพ อารมณ์ของผู้เลี้ยงดูเด็ก สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคทำให้เด็กไม่สามารถเข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงของเด็ก ซึ่งเด็กแต่ละคนมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน การยอมรับในตัวเด็กจะไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ความเข้าใจและการยอมรับในตัวเด็กของผู้เลี้ยงดูเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กในอนาคต

กระบวนการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเอง

ทาร์ฟ (Taft, 1985, p. 15) กล่าวว่า กระบวนการรับรู้ของบุคคลต่อความภาคภูมิใจในตนเองมี 2 ขั้นตอน คือ

1. การประเมินทัศนคติและการกระทำของสังคมที่มีต่อตน บุคคลสามารถรู้จักตนเองได้โดยอาศัย “ กระจกมองตน ” ซึ่งเป็นกระบวนการรับรู้คุณค่าในตนเอง จากการประเมินและการยอมรับจากผู้อื่น เป็นความรู้สึกที่ได้รับจากภายนอกต่อความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง

2. ความรู้สึกของบุคคลต่อความสามารถในการตอบสนองต่อสภาวะแวดล้อม และผลที่ตนได้รับกระบวนการนี้เป็นความรู้สึกภายในต่อความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่แท้จริงของบุคคลในสังคม และผลกระทบของบุคคลที่ต่อสิ่งแวดล้อม คือ เป็นความรู้สึกภายในตามความสามารถในการปฏิบัติเพื่อควบคุมสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความภาคภูมิใจในตนเอง

คูเปอร์สมิธ (Copersmith, 1981, pp. 120- 121) ได้แบ่งองค์ประกอบของความภาคภูมิใจในตนเอง เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้สึกเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ และประเภทที่เป็นส่วนประกอบภายนอก ซึ่งเกี่ยวข้องกับการได้รับความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองจากผู้อื่น

1. องค์ประกอบที่เป็นลักษณะเฉพาะบุคคล ประกอบด้วย

1.1 ลักษณะทางกายภาพ (physical attributes) ที่มีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในตนเอง เช่น ร่างกายที่สมส่วน มีความแข็งแรง มีความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหว บุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพที่ดี จะมีความพึงพอใจและเห็นคุณค่าในตนเองมากกว่าบุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพที่ด้อย

1.2 ความสามารถทั่วไป สมรรถภาพ และผลงาน (general capacity, ability and performance) มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของบุคคลทั้งในสังคมและโรงเรียน ลักษณะดังกล่าวสัมพันธ์และส่งเสริมให้บุคคลเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองโดยมีสติปัญญาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

1.3 เพศ (sex) สังคมและวัฒนธรรมโดยส่วนใหญ่มักมีค่านิยมที่ดีต่อเพศชาย โดยมักจะมอบหมายตำแหน่งที่มีอำนาจในสังคมให้ ในขณะที่เพศหญิงได้รับตำแหน่งตำแหน่งและมีบทบาทในสังคมที่ด้อยกว่า และเพศหญิงที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง จะประสบความสำเร็จมากกว่าเพศชายที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง

1.4 ภาวะทางอารมณ์ (affective states) ภาวะทางอารมณ์จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกพอใจ วิดกกังวล ความสุข ที่มีอยู่ในตัวบุคคลนั้น ๆ ทั้งที่แสดงออกและไม่แสดงออก

1.5 ค่านิยมส่วนบุคคล (self - values) ในการประเมินคุณค่าในตนเอง บุคคลมักจะเปรียบเทียบกับสิ่งที่ตนเองให้คุณค่าหรือสิ่งที่ตนเองให้ความสำคัญ

1.6 ความทะเยอทะยาน (aspiration) การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติ และความสามารถของตนเองกับระดับเกณฑ์ความสำเร็จที่ตั้งไว้ ก็เป็นเครื่องวัดความภาคภูมิใจในตนเอง

2. องค์ประกอบที่เป็นส่วนประกอบภายนอก ประกอบด้วย

2.1 ความสัมพันธ์กับพ่อแม่และทางบ้าน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภาคภูมิใจในตนเองของเด็ก ที่สัมพันธ์กับพ่อแม่ โดยเด็กจะต้องอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมดังนี้

2.1.1 การที่พ่อแม่ยอมรับเด็กทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด เกี่ยวกับความรู้สึกและคุณค่าที่เด็กเป็นอยู่

2.1.2 การที่พ่อแม่กำหนดขอบเขตการกระทำไว้อย่างชัดเจน และดูแลเด็กให้ทำตาม จะทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคง และปลอดภัย

2.1.3 การที่พ่อแม่ให้ความนับถือ ให้ความสำคัญเป็นอิสระกับเด็กเน้นการให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ

2.2 สถานภาพทางสังคม เป็นองค์ประกอบที่ใช้ในการเปรียบเทียบกับคนอื่นที่ระดับทางสังคมของบุคคล เช่น ตำแหน่งหน้าที่การงาน บทบาททางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูง จะได้รับการปฏิบัติที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองเด่นชัดกว่าบุคคลอื่น แต่ก็ไม่ได้มีผลมากนัก

2.3 โรงเรียนและการศึกษา เด็กในวัยเรียนจะได้รับการฝึกฝนความรู้สึกเชื่อมั่นในความสามารถของตน และเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองเมื่ออยู่ในชั้นเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญภายในบุคคลที่จะช่วยให้กระทำการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการประสบความสำเร็จในด้านการเรียน ครูมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของเด็ก การให้ความเชื่อถือในความสามารถและสมรรถภาพ รวมทั้งแสดงความชื่นชมในผลงานตามความสามารถของเขาจะมีผลต่อความภาคภูมิใจในตนเอง

2.4 สังคม - กลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคล การมีความสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่นในสังคมจะช่วยให้ได้ บุคคลพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองได้ โดยเปรียบเทียบระหว่างตนเองกับบุคคลอื่นในด้านทักษะความสามารถและความถนัด

บุคคลที่อยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะชอบตำหนิติเตียนและเย้ยหยัน จะทำให้เขาเกิดความรู้สึก
ภาคภูมิใจในตนเองต่ำ มักเป็นคนเงียบ ชอบเก็บตัว ไม่เป็นที่ไว้วางใจในกลุ่มเพื่อน

ลักษณะของบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง

ลอว์ และวันเดอร์ลิช (Lorr & Wunderlich, 1986 อ้างถึงใน บุปผา อยู่ยี่ด, 2534, หน้า
192) กล่าวถึงองค์ประกอบที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองไว้ 2 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบด้านความเชื่อมั่น (confidence factor) ประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ
ได้แก่

- 1.1 มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน
- 1.2 มีความคาดหวังในความสำเร็จ
- 1.3 สามารถทำอะไรด้วยความภาคภูมิใจในตนเอง
- 1.4 รู้สึกมั่นใจในตนเอง
- 1.5 ประสบความสำเร็จในหลายด้าน
- 1.6 มีความสามารถสูง
- 1.7 ชื่นชมตนเอง
- 1.8 ประเมินตนเองอย่างเชื่อมั่น
- 1.9 สามารถทำอะไรได้ตามความต้องการ
- 1.10 มุ่งหวังชัยชนะในการแข่งขัน
- 1.11 ประสบความสำเร็จมากกว่าการล้มเหลว

2. องค์ประกอบด้านความเป็นที่นิยม (popularity factor or social approval)
ประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 เป็นที่ชื่นชอบในหมู่เพื่อนฝูง
- 2.2 คนทั่วไปมักคิดดีกับตน
- 2.3 คนทั่วไปชอบที่จะอยู่ด้วย
- 2.4 มักได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ
- 2.5 ได้รับความสนใจมากมาย
- 2.6 คนทั่วไปเคารพยำเกรง
- 2.7 ได้รับการกล่าวถึงแต่สิ่งที่ดี
- 2.8 ได้รับการยอมรับจากคนส่วนมาก
- 2.9 เป็นที่ไว้วางใจแก่ผู้อื่น
- 2.10 คนส่วนมากชอบคบหาสมาคมด้วย

2.11 สนุกสนานเมื่ออยู่ด้วย

ภาวินี ธนปศิธรรมจารี (2540, หน้า 20 อ้างอิงจาก Gammon, 1991, p. 21) กล่าวว่า บุคคลที่มีลักษณะมีความรู้สึกลึกซึ้งภาคภูมิใจในตนเองสูงมีลักษณะ คือ มีความสอดคล้องกลมกลืนทั้งหมดของ “ตน” รับรู้คุณค่าของตนเองตามความเป็นจริง ตระหนักถึงศักยภาพทั้งหมดของตนเอง มีจิตใจเปิดกว้างและยอมรับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง พร้อมทั้งสามารถแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การพิจารณาตัดสินค่าของตนเองตามความรู้สึกลึกซึ้งและเจตคติที่มีต่อตนเองของบุคคลในเรื่องการประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จ การยอมรับตนเอง การปฏิเสธตนเอง การพึ่งพาตนเอง การคิดว่าตนเองมีค่าในสังคม ตลอดจนการได้รับการยอมรับจาก บิดามารดา ครู อาจารย์ ญาติมิตร และเพื่อนของบุคคลนั้นซึ่งบุคคลที่มีลักษณะของการมีความภาคภูมิใจในตนเองมีลักษณะดังนี้เช่น

1. สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ
2. อารมณ์ดี สนุกสนาน
3. มุ่งหวังในชัยชนะในการแข่งขันสิ่งต่าง ๆ
4. สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกลึกซึ้งภาคภูมิใจ
5. มีความกระตือรือร้น
6. อยากเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ

ความเชื่ออำนาจภายในตนกับความเป็นผู้นำ

ความเป็นผู้นำ (Leadership)

ในการพิจารณาความหมายของความเป็นผู้นำ ควรแยกคำว่า ความเป็นผู้นำ และผู้นำ ชอร์ (Shaw, 1981, p. 25 อ้างอิงใน โยธิน ศันสนยุทธ และ จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2529, หน้า 8) ได้ให้ความหมายได้ให้ความหมายของคำว่าผู้นำว่า หมายถึง เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งของกระบวนการกลุ่ม

พรรณราย ทรรพะประภา (2529, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของผู้นำว่า คือ ผู้ที่ใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ที่มีอยู่ ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อมุ่งให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนด

พัฒน์ สุจันงศ์ และคณะ (2524, หน้า 24) ได้ให้ความหมายของผู้นำว่า ผู้นำคือ

1. ผู้ที่พร้อมเสมอที่จะปฏิบัติตนเพื่อความก้าวหน้าของกลุ่ม
2. ผู้ที่สามารถชักจูงให้ทำงานกลุ่มได้
3. ผู้ที่สามารถก่อให้เกิดแรงศรัทธาขึ้นในหมู่สมาชิกของกลุ่ม และสามารถดึงดูดกลุ่มเข้า

มาร่วมปฏิบัติงานได้

นพมาศ ชีรเวทิน (2540, หน้า 21) ให้ความหมายคำว่า ผู้นำว่า คือ ผู้ที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ รวมทั้งสถานภาพที่ทำให้บุคคลใช้อำนาจที่มีอยู่ หามาซึ่งสิ่งที่ทุกคนปรารถนา เพื่อทำให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย

ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Leadership ซึ่งหมายถึง การเป็นผู้นำโดยใช้อิทธิพล ในการดำเนินงาน ได้มีผู้ให้ความหมายของความเป็นผู้นำไว้มากมาย ดังนี้

โซโลมอน (Solomon, 1987, pp. 11 - 12) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติของคนที่บุคคลใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ซึ่งสามารถทำให้ผู้อื่นรับฟัง เห็นด้วย และทำตามคำแนะนำของเขา เพื่อให้กลุ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ (รัศมี ภิบาลแทน, 2521, หน้า 40) มีความเห็นสอดคล้องกับโซโลมอนว่า ความเป็นผู้นำ หมายถึง ลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม เป็นความสามารถที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมกันหรือร่วมอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ในอันที่จะทำให้เกิดกิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จ

สุรางค์ จันทร์ธรม (2529, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการเป็นผู้นำว่า ความเป็นผู้นำเป็นความสำคัญระหว่างบุคคลหนึ่งในสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความสนใจร่วมกัน มีพฤติกรรมที่ทุกคนในกลุ่มต่างยอมรับ และกำหนดพฤติกรรมของคนในกลุ่มนี้มาเองมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน

กวี วงศ์พูน (2539, หน้า 95) ได้ให้ความหมายของ ความเป็นผู้นำโดยนักวิเคราะห์ตามศัพท์ 3 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถของหัวหน้าที่จะเป็นผู้นำ คือ หัวหน้าต้องมีความสามารถในการนำสมาชิกกลุ่ม สามารถชี้แนวทางหรือกำหนดวิธีอันเหมาะสมถูกต้องเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้
2. ความสามารถของหัวหน้าที่จะต้องเอาชนะจิตใจสมาชิก ได้แก่ ความร่วมมือร่วมใจของบรรดาสมาชิกที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จ
3. ความสามารถของหัวหน้าที่จะต้องบากบั่นฟันฝ่าอุปสรรคในการนำ ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของผู้ที่เป็นหัวหน้าที่จะต้องรู้จักเปลี่ยนแปลงและปรับตนเองให้เข้ากับสมาชิก ตลอดจนวิธีทำงานให้เข้ากับเหตุการณ์ได้อย่างเสมอ

แนวความคิดเกี่ยวกับทักษะหรือความสามารถของผู้นำ

พรรณราย ทรัพย์ะประภา (2531, หน้า 78 – 79) ได้ระบุว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงนั้น ควรประกอบด้วยทักษะหรือความสามารถ 3 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถทางเทคนิค หรือ เก่งงาน เป็นความรู้เกี่ยวกับการทำงาน จัดเป็นความสามารถขั้นปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง que ผู้นำจะต้องรู้ แม้ว่าจะมิได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองก็ตาม โดยปกติ ความสามารถนี้อาจได้มาด้วย การศึกษา อบรม การฝึกงาน หรือการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงซึ่ง วิจิตร อาวะกุล (2538, หน้า 12) มีความเห็นสอดคล้องว่า ความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มต้องอาศัยความสามารถในการเป็นผู้นำ ซึ่งสามารถพัฒนาได้โดยการอบรม การสนับสนุนให้เป็นผู้นำ

2. ความสามารถในทางมนุษยสัมพันธ์ หรือ เก่งคน เป็นความสามารถในการเข้ากับคนได้ เข้าใจพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ความสามารถที่จะใช้ถ้อยที่ถูกต้องใจเพื่อนร่วมงานเพื่อชักจูงให้เขาเหล่านั้นปฏิบัติหรือคเว้นการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามที่ต้องการความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยให้ได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายอย่างยิ่งขึ้น ความสามารถในเชิงมนุษยสัมพันธ์นี้ผู้นำอาจจะได้มาด้วยการฝึกฝนอบรม และจากประสบการณ์ประกอบกับบุคลิกภาพส่วนตัวของผู้นำเอง สอดคล้องกับ (คมเพชร ฉัตรสุกกุล, 2530, หน้า 100) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะต้องให้การยอมรับสมาชิกเท่า ๆ กับการยอมรับ ความสนใจในตนเอง และความพยายามในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อถือ ความมั่นใจ และความเข้าใจที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการทำงานมากกว่าเกิดการสับสน

3. ความสามารถในการนึกคิด หรือ เก่งคิด เป็นความสามารถในการนึกคิดต้องอาศัยสติปัญญา และการฝึกฝน ผู้นำที่ดีจะต้องสามารถเข้าใจปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้ สามารถแยกแยะประเด็นได้ถูกต้องว่าอะไรเป็นอะไรสามารถวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ อะไรเป็นสาเหตุ และอะไรเป็นผลที่ตามมา ใครเป็นผู้กระทำให้เกิด ควรจะส่งเสริมหรือควรจะคัดค้านการกระทำนั้นๆ หรือปัญหาใดมีธรรมชาติอันจะนำมาซึ่งเหตุการณ์ชนิดใด ดังที่ เยาวพา เดชะคุปต์ (2522, หน้า 134) ได้กล่าวว่า ผู้นำควรมีทักษะในการคิดค้นและหาวิธีการแก้ปัญหา โดยผู้นำต้องคอยสอดคล้องติดตามผลงานทุกระยะ และจะต้องคอยสังเกตอุปสรรค และปัญหาการดำเนินงานถ้าช้าแล้วพยายามวินิจฉัยปัญหาและวิธีแก้ปัญหานั้นอยู่เสมอ

ดังนั้นทักษะความเป็นผู้นำ คือ ความรู้ ความเข้าใจ ในวิธีการปฏิบัติงานอย่างถ่องแท้ และสามารถที่จะเข้าบุคคลอื่น ๆ ได้เพื่อที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย อีกทั้งสามารถที่จะแก้ไขสถานการณ์ใดเป็นปัญหาให้ลุ่สว่างไปได้ ซึ่งความสามารถทั้งหมดนี้สามารถที่จะพัฒนาได้โดยการฝึกฝน

ลักษณะของบุคคลที่มีภาวะผู้นำ

ลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับผู้นำ เพราะผลสำเร็จของกิจกรรมจะมากน้อยอย่างไรขึ้นอยู่กับผู้นำของกลุ่มนั้น ๆ เพราะถ้าผู้นำมีประสิทธิภาพ มีความสามารถ กิจกรรมของกลุ่มนั้น ๆ ก็จะประสบความสำเร็จสูง ถ้าผู้นำขาดประสิทธิภาพ ขาดความสามารถ ผลสำเร็จในภาระกิจของกลุ่มย่อมเกิดปัญหาตามมา การที่จะศึกษาว่าผู้นำที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร นั้น มีผู้แสดงความคิดเห็นและศึกษาค้นคว้า ซึ่งสอดคล้องและคล้ายกันส่วนใหญ่ แตกต่างกันใน ส่วนย่อยตามแต่ละสถานการณ์ดังต่อไปนี้

เดวิส (Davis, 1967, pp. 182 – 183 อ้างอิงใน สงวน สิทธิเดชอรุณ และคณะ, 2522, หน้า 201) จัดทฤษฎีความเป็นผู้นำแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กลุ่มทฤษฎีลักษณะของผู้นำ มีลักษณะของผู้นำ 4 ลักษณะดังนี้
 - 1.1 มีความเฉลียวฉลาด
 - 1.2 มีการบรรลุสถานะทางสังคม
 - 1.3 มีการจงใจภายในและมีแรงจูงใจทางด้านการความสำเร็จ
 - 1.4 มีเจตคติด้านมนุษยสัมพันธ์
2. กลุ่มทฤษฎีความเป็นผู้นำตามสถานการณ์ เชื่อว่าความเป็นผู้นำประกอบด้วย 3

ประการ

- 2.1 สัมพันธภาพระหว่างผู้นำและสมาชิก
- 2.2 ระดับโครงสร้างของงาน
- 2.3 อำนาจในตำแหน่งผู้นำที่ได้รับอำนาจอย่างเป็นทางการ

สตอกคิลล์ (Stogdill, 1981, pp. 77 – 81 อ้างอิงใน สุกัญญา วรรณบุตร, 2543, หน้า 25) มีความเห็นว่าลักษณะผู้นำมีดังนี้

1. ลักษณะทางกาย ผู้นำเป็นผู้ที่แข็งแรง มีร่างกายที่สง่า
2. ภูมิหลังทางสังคม ผู้นำเป็นผู้ที่มีการศึกษาและสถานะทางสังคมดี
3. สถิติปัญญา ผู้นำเป็นผู้ที่มีสติปัญญาสูง มีการตัดสินใจดี และมีทักษะในการสื่อ

ความหมายและการพูด

4. บุคลิกภาพ ผู้นำเป็นผู้ที่ตื่นตัวอยู่เสมอ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง

5. ลักษณะเกี่ยวข้องกับงาน ผู้นำเป็นผู้ที่มีความปรารถนา จะทำที่ที่ดีที่สุด ปรารถนาที่จะรับผิดชอบ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งทำงาน

6. ลักษณะทางสังคม ผู้นำเป็นผู้ที่ปรารถนาจะร่วมมือกับคนอื่น มีเกียรติและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกอื่น ๆ เข้าสังคมได้ดี มีความเฉลียวฉลาดในการเข้าสังคม

สุชาญ โกสิน (2527, หน้า 72 - 73 อ้างอิงใน สุกัญญา วรรณบุตร, 2543, หน้า 15) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ความเป็นผู้นำ ดังนี้

1. เป็นผู้เรียนรู้ ผู้นำนอกจากจะเป็นผู้มีความรู้ในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายแล้ว จะต้องเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมเสมอ

2. ประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี

3. มีความตั้งใจจริงและตื่นตัวอยู่เสมอ

4. มีความขยัน กล้าตัดสินใจและลงมือกระทำ

5. มีความรับผิดชอบ

6. เป็นนักสร้างสรรค์และนักแก้ปัญหา

7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

8. มีความซื่อสัตย์สุจริต

9. มีสติปัญญาและไหวพริบ

10. เป็นนักวางแผนที่ดี

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ความเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถหรือความมีอำนาจของบุคคลในการชักจูง ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลอื่นให้กระทำตามตนและสามารถควบคุมเขาได้ เป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่ม นำการแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งบุคคลที่มีลักษณะการเป็นผู้นำจะมีลักษณะดังนี้เช่น

1. ได้รับการยอมรับจากเพื่อนและสังคม

2. เข้ากับบุคคลอื่นได้ดี

3. ชอบการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็น

4. สามารถควบคุมพฤติกรรมของผู้อื่นได้

5. มีความกล้าตัดสินใจ

6. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ

7. เป็นคนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ความเชื่ออำนาจภายในตนกับความมีวินัยในตนเอง

ความมีวินัยในตนเอง (self - discipline)

วินัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคลทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ วินัยเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่วางไว้โดยตนเองหรือหมู่คณะ ทำให้บุคคลนั้นปฏิบัติตามแบบอย่าง

ที่สังคมต้องการ เพื่อให้สังคมสงบสุข บุคคลที่มีวินัยจึงเป็นบุคคลที่เป็นที่ต้องการของสังคม แต่ผู้ที่มีวินัยที่ดีควรมีสำนึกความมีวินัยในตนเอง เพราะจะทำให้ปฏิบัติตนอย่างมีวินัยทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น ซึ่งความมีวินัยในตนเองเกิดขึ้นทั้งจากการได้รับการอบรมและการเรียนรู้จากสภาพสังคมและสภาพจิตใจเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ไม่กระทำความผิดเพราะบังคับตนเองได้

ความหมายของความมีวินัยในตนเอง

ความมีวินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะของบุคคล ซึ่งมีหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ จาก “Dictionary of Education” ซึ่ง กูด (Good, 1973, p. 525) เป็นบรรณาธิการ ได้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเอง (Self - Discipline) ว่าวินัยในตนเอง หมายถึง การบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ไม่ใช่การบังคับจากภายนอก แต่เป็นการบังคับโดยอำนาจภายในของบุคคลนั่นเองและเป็นอำนาจอันเกิดจากการเรียนรู้ หรือยอมรับในคุณค่าอันใดอันหนึ่งซึ่งทำให้บุคคลสามารถบังคับพฤติกรรมของตนเองได้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2527, หน้า 59) ได้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการที่จะให้รางวัลตนเองเมื่อตนทำดี และลงโทษตนเองเมื่อทำชั่วซึ่งเป็นการสามารถในการควบคุมตนเอง หรือความสามารถที่จะยับยั้งเป็นตัวของตัวเอง โดยนักจิตวิทยาได้เรียกชื่อต่าง ๆ กันไปได้แก่ มโนธรรมหรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี พลั้งใจไ้ การควบคุมของอีโก การควบคุมตนเอง การจัดระเบียบตนเอง การมีวินัยในตนเองเป็นการแสดงความเป็นตัวของตัวเอง และความเป็นเอกเทศทางจริยธรรม ซึ่งลักษณะดังกล่าวแสดงถึงลักษณะการบรรลุพัฒนาทางจิตของบุคคล เป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงและมีลักษณะมุ่งอนาคต อันจะช่วยป้องกันบุคคลนั้นมิให้ทำความชั่วเพราะกลัวผลแห่งการกระทำ

กัลยา สุวรรณรอด (2537, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังไว้โดยเกิดการสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งจะไม่มีการกระทำใด ๆ ที่ทำให้เกิดความยุ่งยากเดือดร้อนต่อตนเองและบุคคลอื่นในอนาคต

ณัฐพร สตาภรณ์ (2540, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถอันเกิดจากตัวบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตน ให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วสังคมมุ่งหวังให้พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมานั้นมีความสอดคล้องกับระเบียบของสังคมที่วางไว้

คุณลักษณะของผู้ที่มีความมีวินัยในตนเอง

ออซูเบล (Ausubel, 1968, pp. 459 – 460) เสนอว่าผู้ที่มีวินัยในตนเองมีลักษณะดังนี้

1. ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม
2. เชื้อมั่นในตนเอง
3. พึ่งพาตนเองได้
4. ควบคุมอารมณ์ได้
5. อุดทน

วิวาห์วัน มูลสถาน (2523, หน้า 33) ได้สรุปว่าบุคคลที่มีวินัยในตนเองจะมีลักษณะและพฤติกรรมดังนี้

1. เชื้อมั่นในตนเอง
2. มีความรู้สึกรับผิดชอบ
3. มีความตั้งใจจริง
4. มีเหตุผล
5. เคารพสิทธิผู้อื่น
6. ทำตามกฎของสังคม
7. มีความอดทน
8. มีความเชื่ออำนาจภายในตนเอง
9. มีลักษณะมุ่งอนาคต

วิวัฒน์ อัสวานิชย์ (2523, หน้า 8) ได้สรุปว่าบุคคลที่มีความมีวินัยในตนเองมีลักษณะพฤติกรรมดังนี้

1. มีความรู้สึกรับผิดชอบ
2. มีความอดทน
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
4. มีความเห็นใจและไม่เกรงใจโดยปราศจากเหตุผล
5. มีความเชื่อมั่นในอำนาจภายในตนเอง
6. ปฏิบัติตนตามระเบียบของสังคมที่วางไว้

สมพร หลิมเจริญ (2537, หน้า 24) ได้สรุปว่าบุคคลที่มีความมีวินัยในตนเองมีลักษณะพฤติกรรมดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความตั้งใจ
3. มีระเบียบ
4. มีความเป็นผู้นำ

5. มีความตรงเวลา

กัลยา สุวรรณรอด (2537, หน้า 45) ได้สรุปว่าบุคคลที่มีความมีวินัยในตนเองมีลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความมั่นใจในตนเอง
3. มีความซื่อสัตย์
4. มีความตรงต่อเวลา
5. มีความเป็นผู้นำ
6. มีความอดทน

สายพิน ประสุพรรณ (2538, หน้า 8-9) ได้สรุปว่าบุคคลที่มีความมีวินัยในตนเองมีลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ
4. ความตรงต่อเวลา
5. เคารพสิทธิผู้อื่น
6. มีระเบียบปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต
8. มีความซื่อสัตย์สุจริต
9. มีความอดทนเพียรพยายาม
10. รู้จักการเสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปว่า ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการบังคับพฤติกรรมและอารมณ์ของบุคคลให้เป็นไปตามที่ตนเองมุ่งหวัง โดยเกิดจากการดำนิกขึ้นมาเอง แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองในอนาคต และจะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและผู้อื่น โดยไม่ขัดต่อระเบียบทางสังคม และสิทธิผู้อื่น บุคคลที่มีลักษณะการมีวินัยในตนเองมีดังนี้เช่น

1. ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม
2. สามารถควบคุมอารมณ์ได้
3. ประพฤติตนอย่างมีเหตุผล
4. มีความซื่อสัตย์ จริงใจ และมีเหตุผล

5. สามารถพึ่งตนเองได้

ความเชื่ออำนาจภายในตนกับความวิตกกังวล

ความวิตกกังวล (anxiety)

ความวิตกกังวล คำว่า “anxiety” ในภาษากรีก หมายถึง กดให้แน่นหรือรัดให้แน่น ซึ่งเป็นการบีบคั้น และในภาษาละตินคำว่า “anxious” หมายถึง ความแสบหรือความตื๊อ ซึ่ง เป็นความไม่สุขสบาย ซึ่งจากรากศัพท์นี้ได้มีผู้ที่ให้ความหมายของคำว่าวิตกกังวลไว้มากมาย และ แตกต่างกันดังนี้

อิงลิช และอิงลิช (English & English, 1968, p. 35) กล่าวว่า ความวิตกกังวลหมายถึง

1. ความวิตกกังวลเป็นภาวะความไม่สบายใจ อันเนื่องมาจากความปรารถนาอันแรงกล้า และแรงขับที่ไม่อาจไปถึงเป้าหมายที่ต้องการได้

2. ความวิตกกังวล หมายถึง ความกลัวอันวุ่นวาย สับสน ว่าอาจมีสิ่งเลวร้ายเกิดขึ้นใน อนาคต

3. ความวิตกกังวล หมายถึง ความกลัวที่ต่อเนื่อง ซึ่งอาจสังเกตเห็นได้แต่อยู่ระดับต่ำ

4. ความวิตกกังวล หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองถูกขู่เข็ญ เป็นการขู่เข็ญที่น่ากลัว โดยที่ บุคคลนั้นไม่อาจบอกได้ว่าสิ่งที่เขารู้สึกว่ามาขู่เข็ญนั้นคืออะไร

ฮอลล์ และลินเซย์ (Hall & Lindzey, 1970, p. 44) กล่าวว่า ความวิตกกังวล หมายถึง ภาวะของความตึงเครียดเป็นแรงผลักดันความหิว หรือความรู้สึกทางเพศ แต่มันตรงกันตรงที่ว่า ภาวะดังกล่าวไม่ได้เกิดจากสภาพในร่างกาย แต่มีสาเหตุดั้งเดิมมาจากภายนอก เมื่อความ วิตกกังวลถูกเร้าให้เกิดขึ้นมันจะสร้างแรงงูใจให้บุคคลต้องทำอะไรบางอย่างเพื่อลดภาวะดังกล่าว

แมรีเนสส์ (Mareness, 1982, p. 86) กล่าวว่า ความวิตกกังวล หมายถึง ความรู้สึกไม่แน ใจในเคราะห์กรรมที่จะมาถึง ซึ่งเป็นความรู้สึกกลัว หรือความรู้สึกเบื่อนำรำคาญ และไม่มีสาเหตุที่ แท้จริง

บูชิน (Bootzin, 1991, p. 606) กล่าวว่า ความวิตกกังวล หมายถึง การตอบสนองทาง คำนร่างกายและจิตใจของบุคคลต่อเหตุการณ์ที่มาคุกคาม ซึ่งบุคคลแต่ละคนจะตอบสนองในแนวที่ แตกต่างกันไป โดยมีการตอบสนองทางร่างกาย คือ อัตราการเต้นของหัวใจเร็วขึ้น ความดัน โลหิตสูงขึ้น อัตราการเต้นของชีพจรสูงขึ้น มีอาการเหงื่อออก และมีการเพิ่มของระดับฮอร์โมน ส่วนทางจิตใจ คือ ความหวาดกลัว วิตกกังวล ตื่นเต้น หือตอย และซึมเศร้า

เดวี และเออร์เดน (Davie & Urden, 1992, p. 15) กล่าวว่า ความวิตกกังวล หมายถึง สิ่ง ที่คลุมเครือ ความรู้สึกไม่สบายใจ ในสาเหตุที่เฉพาะเจาะจงหรือไม่มีสาเหตุที่แท้จริง

สาเหตุของความวิตกกังวล

ลาฟลิน (Laughlin, 1984, 25 อ้างถึงใน กนกพร สุคำวัง, 2527, หน้า 40) ได้แบ่งสาเหตุ การเกิดความวิตกกังวล ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความวิตกกังวล ในวัยทารก มีสาเหตุเนื่องมาจาก

1.1 การช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เป็นความวิตกกังวลตั้งแต่แรกคลอดเนื่องมาจาก ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

1.2 การพลัดพราก จากการที่ต้องพึ่งพาบิดา มารดา โดยเฉพาะมารดา ซึ่งเป็น แหล่งที่ทำให้เกิดความวิตกกังวลได้ในวัยที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่

1.3 ความขาดแคลน และการสูญเสีย การที่ทารกสูญเสียความเป็นสุขสบายที่เคยได้ รับหรือขาดแคลนปัจจัยที่จำเป็น จะเป็นการคุกคามทารก และมีผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ใน อนาคต

1.4 ความคับข้องใจ จะก่อให้เกิดอารมณ์ต่าง ๆ ตามลำดับ คือ เมื่อเกิดความคับข้อง ใจก่อให้เกิดความโกรธ ความโกรธก่อให้เกิดความก้าวร้าว ส่งผลก่อให้เกิดความขัดแย้ง จะก่อให้เกิด ความวิตกกังวลได้ ต่อมาเมื่อบุคคลเก็บกดอารมณ์นี้ไว้ ผลของการเก็บอารมณ์ก่อให้เกิดความ ผิดปกติขึ้น

1.5 การติดต่อกับของอารมณ์ พัฒนาการในวัยเด็ก มีขั้นตอนในการเลียนแบบ บิดา - มารดา เด็กมีความรู้สึกไว้ และรับรู้ลักษณะอารมณ์ต่าง ๆ จากบุคคลใกล้ชิด เด็กจึงอาจมี พัฒนาการทางอารมณ์ มาจากการเลียนแบบ หรือติดต่อกับบุคคลใกล้ชิด

1.6 การไม่ยอมรับจากบุคคลใกล้ชิด คือ การได้รับความรังเกียจ ขุ่นเคือง หรือ ปฏิเสธจากบุคคลใกล้ชิด ความต้องการในเรื่องการยอมรับเป็นสิ่งสำคัญมาก

1.7 สิ่งคุกคามทางร่างกาย ได้แก่ สิ่งคุกคามภายนอก และสิ่งคุกคามภายใน รวม ถึงการลงโทษทางร่างกาย ก่อให้เกิดความวิตกกังวล แก่ทารกได้

1.8 เหตุการณ์สำคัญ เหตุการณ์เฉพาะอย่างที่เกิดขึ้นในวัยเด็กจะมีผลต่อพัฒนาการ ทางอารมณ์ นอกจากจะก่อให้เกิดความวิตกกังวลอย่างเฉียบพลันแล้ว ยังอาจมีส่วนทำให้เกิด ความผิดปกติตามมาภายหลังได้ เช่น การตายของบิดา มารดา พี่น้อง การย้ายที่อยู่ใหม่ หรือการ เกิดอุบัติเหตุ

2. ความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นภายหลัง ความวิตกกังวลในระยะนี้ มีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นในวัยทารก เชื่อว่า ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลนั้น จะต้องเคยมีมาก่อนและมีผลต่อเนื่องภายหลัง มีสาเหตุเนื่องมาจาก

2.1 ความขัดแย้งด้านมโนธรรม จะเกิดขึ้นเมื่อ บุคคลที่มีความต้องการทางสัญชาตญาณ ขัดแย้งกับมโนธรรมประจำใจ ความขัดแย้งก่อให้เกิดความขัดแย้งทางอารมณ์ซึ่งเป็นความขัดแย้งทางจิตใจ และก่อให้เกิดความวิตกกังวลนั้น

2.2 การไม่ยอมรับจากบุคคลใกล้ชิด ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ว่าเด็กที่ได้รับการปฏิเสธจากบิดา มารดา อาจเกิดความผิดปกติทางอารมณ์ต่อเนื่องตามมาภายหลังได้ในวัยผู้ใหญ่ การไม่ได้รับการยอมรับในสังคม จะมีผลต่อฐานะตนเอง และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความวิตกกังวล

2.3 ความขัดแย้งทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล ได้แก่ การทำ การพูด การคิดในสิ่งที่สังคมถือว่าผิด หรือไม่เป็นที่ยอมรับ อาจทำให้ถูกตำหนิ หรือทำให้ฐานะ ชื่อเสียงสูญเสียไป จึงก่อให้เกิดความวิตกกังวลได้

2.4 ถึงจุดความต่อการป้องกันรักษาตนเอง หมายถึงสิ่งที่คุกคามต่อบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นอันตรายต่อร่างกาย และ จิตใจ ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นเป็นความวิตกกังวลเฉพาะสถานการณ์ การตอบสนองต่อภาวะที่เคยได้รับในอดีต ความทุกข์ทรมานที่บุคคลเคยได้รับในอดีตจะยังคงแฝงอยู่ ในภายหลังเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่มีเพียงบางส่วนคล้ายคลึงกับความทุกข์ที่เคยได้รับนั้น ก็อาจจะเป็นสาเหตุกระตุ้นให้เกิดความวิตกกังวลขึ้นมาอีก

2.5 ความคับข้องใจ และความก้าวร้าว ความคับข้องใจ ความโกรธ หรือความก้าวร้าวจะแฝงอยู่ภายในจิตใจ เมื่อมีสิ่งกระตุ้นที่เกิดขึ้นใหม่ และก่อให้เกิดความวิตกกังวลขึ้นได้ ความหวาดหวั่นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลที่มีความหวั่นไหว หรือหวาดกลัวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ก็เป็นส่วนที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวล

2.6 เหตุการณ์เฉพาะที่กระทบกระเทือนอารมณ์ หมายถึง เหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความวิตกกังวล ได้แก่ การแต่งงาน หย่าร้าง การตาย เป็นต้น

ระดับความวิตกกังวล

เทวาพร ศุภรักษ์จินทา (2538, หน้า 13 -14 อ้างอิงจาก Clark & Simpson, 1994, Narrow & Buschle, 1987, p. 25) แบ่งระดับความวิตกกังวลได้ดังนี้

1. ระดับปกติ พบได้ทั่วไป เป็นระดับที่บุคคลเกิดความรู้สึกสบายได้พักผ่อนเกิดขึ้นเมื่อได้รับประสบการณ์ที่พอใจ มีความวิตกกังวลแต่สามารถปรับตัวได้ในเวลาอันสมควร

2. ระดับเล็กน้อย เป็นความวิตกกังวลเล็กน้อย ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกตื่นเต้นมากขึ้น บุคคลยังสามารถสังเกตความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมได้ สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่าง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทันที และสามารถอธิบายความแตกต่างได้ ความรู้สึกไม่สบายในระดับนี้จะช่วย กระตุ้นให้บุคคลทำงานแก้ปัญหาได้ ช่วยให้ตื่นตัวในการดูหนังถือ มีสมาธิจดจำได้แม่นยำ เพิ่มการ รับรู้และความตั้งใจ ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่สร้างความวิตกกังวลได้ ความ วิตกกังวลนี้เป็นการเตรียมที่จะรับรู้ และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ ในคนปกติเมื่อเกิดความวิตก กังวลเพียงเล็กน้อยจะสามารถปรับตัวกลับมาเป็นระดับปกติ

3. ระดับปานกลาง เป็นระดับที่บุคคลสนใจต่อความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นทันทีทันใดมีผล ต่อบุคคล ในระดับนี้ทำให้บุคคลมีความไม่สบายใจมากขึ้นเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ การรับรู้ของ บุคคลเริ่มแคบลง มีแรงกดดันมากขึ้น ตื่นตัวมากขึ้น ว่องไวมากขึ้น เกือบลืกลืม ลืม อาจมีการ ปรับตัวแบบสู้หรือหนี

4. ระดับรุนแรง เป็นระดับความสามารถในการรับรู้ของประสาทสัมผัสต่าง ๆ แคบลง อย่างมากจะทำให้บุคคลมีความกระวนกระวาย อาจพูดมากและเร็ว หรือตรงกันข้าม อาจจะไม่ ออกเสียง การมองเห็นบุคคลและสิ่งแวดล้อมแปรปรวนไป และไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ควบคุมตนเองไม่ได้ รู้สึกตัวเพิ่มมากขึ้น

5. ระดับรุนแรงที่สุด หรือขั้วหนี่งคือ เป็นความวิตกกังวลที่เรียกว่าบุคคลตื่นตัวสุด ซีด ควบคุมตนเองไม่ได้ และอาจเกิดอันตรายได้ การรับรู้เสีย ความตั้งใจลดลง ไม่รับความจริง จำไม่นาน ไม่สามารถตัดสินใจได้ หรือควบคุมความรู้สึกและการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ มีความผิดปกติทางความคิดและบุคลิกภาพ

การวัดระดับความวิตกกังวล

ความวิตกกังวลเป็นภาวะของร่างกาย และอารมณ์ที่ตอบสนองต่อสิ่งที่คุกคามต่อร่าง กาย ซึ่งมีการแสดงออกที่แตกต่างกันออกไป สามารถวัดระดับความวิตกกังวล ได้ 4 วิธี ดังนี้ คือ

1. การวัดการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา
2. การวัดโดยใช้แบบสอบถาม
3. การวัดโดยเทคนิคการฉายออก
4. การวัดโดยการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก

ขั้นตอนการเกิดความวิตกกังวล

มุสตี หนังสือ (2542, หน้า 48) กล่าวว่า การเกิดความวิตกกังวลของบุคคล มีขั้นตอน ของพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. บุคคลมีความเชื่อ ความคาดหวัง ค่านิยม ซึ่งได้รวมกันก่อเป็นภาพพจน์ที่เขามีต่อตนเอง
 2. ความเชื่อ ความคาดหวัง ค่านิยม หรือภาพพจน์ที่เขามีต่อตนเองถูกคุกคาม ทำให้เกิดความไม่สมดุลในอารมณ์
 3. บุคคลนั้นเกิดภาวะหวาดหวั่น ไม่มั่นใจ เกิดความรู้สึกไม่แน่ใจว่าจะแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างไร
 4. เกิดความวิตกกังวลกระวนกระวายใจขึ้น เกิดความเครียด มีพลังงานเกิดขึ้นภาวะนี้เรียกว่า ความวิตกกังวล
 5. บุคคลทำการจัดพลังงานส่วนเกินอย่างอัตโนมัติ โดยเปลี่ยนพลังงานออกเป็นพฤติกรรมอัตโนมัติ เช่น โกรธ เสียกำลังใจ เป็นต้น
 6. เกิดความรู้สึกผ่อนคลายลง เกิดความสมดุลทางจิตใจ และอารมณ์ขึ้นใหม่
- จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ต่างๆ สรุปว่า ความวิตกกังวล หมายถึง ความรู้สึกของการเตรียมความพร้อมเพื่อเผชิญหน้ากับสิ่งที่จะเกิดขึ้นและควรเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ไม่คุ้นเคย ภาวะเช่นนี้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลตระหนักว่ามีอะไรบางอย่างที่เป็นอันตรายต่อตน แต่ยังไม่สามารถลงมือจัดการกับสิ่งนั้นได้ เนื่องจากยังไม่ได้เกิดขึ้นจริง ๆ หากสิ่งนั้นได้เกิดขึ้นแล้ว หรือบุคคลได้รับรู้มันอย่างแจ่มแจ้งแล้วความวิตกกังวลก็จะหมดไป เพราะไม่ต้องเตรียมพร้อมที่จะเผชิญปัญหาแล้ว เหลืออยู่แต่การลงมือปฏิบัติจริง บุคคลที่มีลักษณะของความวิตกกังวลน้อยจะมีลักษณะดังนี้เช่น

1. มีความเครียดน้อย
2. มีความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหา
3. มีความมั่นคงทางอารมณ์
4. มีความรอบคอบในการกระทำสิ่งต่าง ๆ
5. ไม่กังวลในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น

ความเชื่อมั่นในตนเองกับความเชื่ออำนาจภายในตน

ความเชื่อมั่นในตนเอง (self – confident)

ความเชื่อมั่นในตนเองนับเป็นบุคลิกภาพที่เป็นบุคลิกภาพหนึ่งของบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนและมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สตรีกแลนค์ (Strickland, 1977, p. 230) ได้อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน ดังนี้

1. เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. เป็นผู้ที่มีการตัดสินใจที่ดี

3. มีความเชื่อมั่นในเหตุผล และการตัดสินใจของตนเอง มีความมั่นคงและเด็ดเดี่ยว
 4. ทำงานโดยใช้กระบวนการในการแก้ปัญหา
 5. ทำงานเป็นระบบและเป็นระเบียบ
 6. มีความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม
 7. มีความตั้งใจในการศึกษาหาความรู้ เพื่อปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ
 8. เห็นคุณค่าและความพยายามของตนเองและมีสังคมดีในหมู่เพื่อน
- มีนักจิตวิทยา นักการศึกษา ทั้งในและต่างประเทศได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นใน

ตนเองไว้แตกต่างกันดังนี้

แบลร์ (Blair, 1968, p. 138) กล่าวว่าคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง คนที่ยอมรับสภาพการณ์ใหม่ ๆ ที่ตนประสบโดยปราศจากความกลัวและความล้มเหลว จะเป็นบุคคลที่มีความกล้าที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจว่าสภาพการณ์นั้น ๆ จะไม่ทำให้เขาได้รับความเดือดร้อน ไม่สบายใจ บุคคลใดก็ตามที่กระทำตามความต้องการ หรือคุณธรรมที่ตั้งคําวางไว้ ย่อมสบายใจ มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าสิ่งที่ตนทำไปเป็นสิ่งที่ดีงาม

นิตินันท์ วิธิชลชัย (2535, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองไว้ว่า หมายถึง การกล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ และมีความมั่นใจในการกล้ากระทำการต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ตามความต้องการ

มานะ พ่วงความสุข (2536, หน้า 8) กล่าวว่า ความเชื่อในในตนเอง หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงความกล้าคิด กล้าพูด กล้ากระทำ สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และมีเหตุผลไม่คล้อยตามผู้อื่น โดยปราศจากการไต่ตรอง

สุทธภา โชติประดิษฐ์ (2537, หน้า 9) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความสามารถของเด็กในการแสดงออก กล้าตัดสินใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ถูกต้อง มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้วางแผนไว้ ตลอดจนพร้อมที่จะเผชิญเหตุการณ์ สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

อารยา สุวะมาตย์ (2540, หน้า 25) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลที่มีความมั่นใจในตนเองอย่างเหมาะสมกับสภาพของตนในลักษณะที่มีความกล้าที่จะพูด กระทำ แสดงออก เผชิญความจริงอย่างถูกต้องและเป็นตัวของตัวเอง รู้จักพึ่งตนเอง สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ความสำคัญของบุคคลที่มีลักษณะเชื่อมั่นในตนเอง

สมาคมการศึกษาเรื่องเด็กแห่งอเมริกา (Child Study Association of America, 1952, pp. 125 – 186) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองจะเกิดขึ้นกับเด็กที่ประสบความ

สำเร็จในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เสมอ ๆ บุคคลที่ประสบความสำเร็จมากเท่าไรย่อมทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นเท่านั้น เมื่อบุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเองเขาจะรู้ดีกว่าตนเองไม่ถูกข่มขู่จากคนอื่น ทำให้ความยุ่งยากใจต่าง ๆ ลดน้อยลง อันเป็นผลทำให้มีความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น สามารถรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นได้ด้วยลักษณะของผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์

มาสโลว์ (Maslow, 1954, p. 411 อ้างอิงใน อารยา สุวะมาตย์, 2540, หน้า 25) กล่าวว่าทุกคนในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จ ความภาคภูมิใจในตนเอง และต้องการให้คนอื่นยอมรับนับถือในความสำเร็จของตนเองด้วย ถ้าความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอจะทำให้บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้ดีกว่าตนเองมีความสามารถและมีประโยชน์ต่อสังคม แต่ถ้าความต้องการนี้ถูกขัดขวางจะทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีปมด้อยหรือเสียความภาคภูมิใจในตนเองได้

การสร้าง ความเชื่อมั่นในตนเอง

ละเอียด จงกลณี (2529, หน้า 14 – 15) ได้เสนอแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองสำหรับบุคคลที่ต้องการปรับปรุงพัฒนาตนเองสำหรับบุคคลที่ต้องการปรับปรุงพัฒนาตนเองไว้ดังนี้

1. ถ้าเป็นตัวของตัวเอง รับสภาพความเป็นจริงทั้งหมดเกี่ยวกับตนเองว่าเด่น ค่อยด้าน ไคถ้าหาญในการตัดสินใจ และเป็นตัวของตัวเอง
2. สร้างความสามารถให้กับตน เมื่อรู้ว่าตนเองขาดความเชื่อมั่นใด เพราะอะไรก็ควรศึกษาหาความรู้ ฝึกฝนให้ความรู้และเชี่ยวชาญยิ่งขึ้น เพราะยังมีความรู้มากก็มีคนมาขอคำแนะนำปรึกษา มีคนนิยมเชื่อถือมากขึ้นจะก่อให้เกิดความรู้สึกพอใจ และภูมิใจในตนเองซึ่งเป็นพื้นฐานของความเชื่อมั่นในตนเอง
3. สะสมความสำเร็จ ผลความสำเร็จของงานที่เราสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้หรือคำยกย่องชมเชยจากผู้อื่น จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามงานที่เราไม่ค่อยสำเร็จ ความผิดพลาดต่าง ๆ ตลอดจนคำตำหนิตติเตียนจากผู้อื่นจะเป็นสิ่งที่ทำให้ความมั่นใจในตนเองลดน้อยลงไปได้เช่นกัน บางครั้งการติชมอาจเชื่อถือไม่ได้ ถ้าคนอื่นมีความลำเอียงจึงควรใช้วิจารณญาณเลือกรับคำติชมที่เป็นประโยชน์ และสมเหตุสมผลไว้เป็นรากฐานในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองต่อไป
4. ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่เป็นปัญหาที่สำคัญต่ออาชีพ หรือชีวิตประจำวัน ปัญหาที่เล็กน้อยไม่สำคัญควรตัดทิ้งไปไม่เอามาวิตกกังวลหรือเป็นปมด้อย

5. เห็นคุณค่าที่ดีที่ตนมีอยู่ เราควรมองเห็นคุณค่าของตนเองเพราะเราเป็นผู้เดียวที่มองเห็นความสามารถและความเจริญเติบโตของตัวเราตลอด ใช้สิ่งที่เป็นข้อดีของเราที่มีอยู่นั้นให้เป็นประโยชน์ พร้อมกับศึกษาหาทางปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น เพื่อจะได้สร้างความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้นๆ ขึ้นต่อไป

พชรมนต์ เพียงมงคล (2533, หน้า 45) กล่าวถึงการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนี้

1. ศึกษาความรู้อย่างไม่ลดละ การศึกษาเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ เป็นพลังอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ คนที่รักความก้าวหน้าจะต้องเป็นนักศึกษา นักค้นคว้า คนที่ยิ่งฉลาดมากยิ่งขึ้นเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมาก คนที่ไม่ยอมศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมก็ไม่มีทางที่จะก้าวหน้าไปได้ไกล อนาคตก็จะไม่แจ่มใส การศึกษาก็คือ การอ่านมาก ฟังมาก บันทึกให้มาก และคิดให้มาก

2. แผนงานที่ดี ใครก็ตามทำงานโดยไม่มีแผน จะทำงานใหญ่ให้สำเร็จไม่ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “ในการทำงานทุกชนิด หากมีการวางแผนที่ดีไว้ก่อนงานนั้นก็จะทำสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง”

3. ทำใจดีสู้เสือ หรือยอมรับได้เมื่อมีภัยมา เช่น มีการพูดต่อที่ชุมชน เมื่อผู้พูดเกิดความประหม่า ไม่มีความมั่นใจในตนเอง วิธีแก้ก็คือ ปลุกใจตนเองให้เข้มแข็ง ทำใจดีสู้เสือ

4. ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สิ่งสุดท้ายที่ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองก็คือลงมือปฏิบัติ การที่เราเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะละเอียดหรือหยาบเพียงใดก็ตาม ถ้าเราไม่เคยปฏิบัติแล้วก็เปรียบเสมือนคนที่เรียนแต่ทฤษฎี

ดังนั้นในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองของบุคคลแต่ละคนเกิดขึ้นได้จากการที่บุคคลนั้น ๆ ได้ประสบความสำเร็จในการกระทำสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ บุคคลยิ่งประสบความสำเร็จมากเท่าใดก็ย่อมมีความเชื่อมั่นในตนเองมากเท่านั้น

ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ได้มีผู้กล่าวไว้หลายท่าน ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะกล่าวไว้เหมือน ๆ กัน ผู้วิจัยจึงขอกล่าวเฉพาะส่วนสำคัญที่เอื้อต่อการทำวิจัยในครั้งนี้ดังนี้

ชัยลิขิต สุทธาจารย์เกษม (2530, หน้า 23 อ้างอิงจาก Symond, 1964, pp. 85 – 86) ได้กล่าวถึงลักษณะการกระทำของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ว่าประกอบด้วย

1. รู้ในสิ่งที่ต้องการจะกระทำ
2. คิดในสิ่งที่เห็นว่าจะทำสำเร็จ
3. ตัดสินใจ
4. ลงมือกระทำที่ตัดสินใจแล้ว

ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ก็คือ

1. ขาดความรู้
2. ขาดความชำนาญ
3. ความเกียจคร้าน

วินัย ธรรมศัลปี (2527, หน้า 4) กล่าวว่า บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะมีพฤติกรรมแบ่งเป็นองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ดังนี้เช่น

1. จิตใจมั่นคง
2. กล้าแสดงออก
3. เป็นผู้ผู้นำ
4. กล้าตัดสินใจ
5. กล้าเผชิญความจริง
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ฉันทนา ภาคบงกช (2533, หน้า 1 อ้างอิงใน มานะ พ่วงความสุข, 2536, หน้า 24)

กล่าวว่า ลักษณะของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยทั่วไปจะมีความกล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ และมีความมั่นใจในการที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จไปตามความต้องการ มองโลกในแง่ดี และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้และมีความรับผิดชอบสูง

กล่าวโดยสรุป ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกในการกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างแน่วแน่ กล้าหาญ มีความเพียรพยายาม แสดงคำพูดต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีพฤติกรรมดังนี้

1. กล้าพูด กล้าแสดงออก
2. ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
3. ชอบอิสระ ไม่โอ้อวด
4. มีความเกรงใจ และเห็นใจผู้อื่น
5. มีจิตใจเด็ดเดี่ยว แน่วแน่
6. กล้าเผชิญความจริง
7. เป็นตัวของตัวเอง

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับความเชื่ออำนาจภายในตน

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม (moral reasoning)

จริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของเรามาก เนื่องจากจริยธรรมเป็นนามธรรม มีขอบเขตและความหมายที่กว้าง ซึ่งมีการให้ความหมายไว้มากมาย ซึ่งนักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ดังนี้

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1964, p. 548) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติในสังคม บุคคลจะพัฒนาขึ้นจนมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง ผลของการกระทำนั้น จะเป็นการตัดสินใจว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด โดยสังคมเป็นผู้ตัดสิน

ชัยพร วิชชาวุธ (2529, หน้า 1) ได้ให้ความหมายจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึงกฎ สำหรับประเมินพฤติกรรมซึ่งกฎเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ของบุคคล

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2542, หน้า 2) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ซึ่งมีอยู่ 2 ประเภท คือ ลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ สนับสนุนให้บุคคลในสังคมกระทำ และเกิดความภูมิใจว่าการกระทำนั้นถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประการหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสมาชิกของสังคมจะลงโทษและจำกัดพฤติกรรมผู้นั้น ซึ่งส่วนมากจะรู้สิ่งว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ผู้ที่มีจริยธรรมสูงจะเป็นคนที่มีลักษณะพฤติกรรมประเภทแรกมากกว่าประเภทหลัง

องค์ประกอบของจริยธรรม

กรมวิชาการ (2523, หน้า 3) กล่าวว่า องค์ประกอบของจริยธรรม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบดังนี้คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ได้แก่ความเข้าใจเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม โดยใช้กระบวนการในการคิด

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมเป็นแนวปฏิบัติ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการแสดงออก คือพฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจในการกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยเชื่อว่าสิ่งที่ทำให้แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ แสดงออกมาสืบเนื่องมาจากอิทธิพลขององค์ประกอบขั้นต้น โดยอาจได้รับองค์ประกอบอื่น ๆ เข้ามาด้วย เช่น ลักษณะทางจิตวิทยาบางประการของบุคคลนั้น หรือจากสถานการณ์รอบข้างที่รบกวนบุคคลนั้น